

# CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

**Director : DEM. I. DOBRESCU**  
Președintele Uniunii Avocaților din România

## COMITETUL DE REDACȚIE :

TR. ALEXANDRESCU <i>Avocat, Direct. Contenc. B-cci G-le a Țărei Românești</i>	ALEX. CERBAN <i>Profesor la Facultatea de Drept, București</i>	IOSEF G. COHEN <i>Avocat</i>	GR. CONDURATU <i>Fost Consilier la C. de Apel București, Avocat</i>	RENÉ DEMOGUE <i>Profesor la Facultatea de Drept din Paris</i>
V. DONGOROZ <i>Dr. în Drept din Buc. Avocat</i>	ALFRED JUVARA <i>Profesor Universitar, Avocat</i>	Dr. ȘTEFAN LADAY <i>Fost Magistrat jurisconsult în Cluj</i>	D. NEGULESCU <i>Profesor la Facultatea de Drept, București</i>	I. GR. PERIETEANU <i>Avocat</i>
C. STOEANOVICI <i>Dr. în Drept din Paris Avocat</i>	GR. TRANCU-IAȘI <i>Ministru al Muncii Avocat</i>	P. VASILESCU <i>Dr. în Drept din Paris Avocat</i>	AL. VELESCU <i>Dr. în Drept din Buc. Avocat</i>	ALBERT WAHL <i>Profesor la Facultatea de Drept din Paris</i>

**Secretar de redacție:** E. C. DECUSARĂ, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

**Membrii corespondenței pentru Paris :** EDOUARD LÉVY și SILVIU KRAINIC, Dr. în Drept, Avocați, Paris

**Membrii corespondenței pentru Polonia :** EMIL ST. RAPPAPORT, Consilier la Curtea de Casație din Varșovia

## ABONAMENTUL

Un an. p. B-ci, Case com., Autorit. 1200 lei  
 „ Avocați . . . . . 900 „  
 „ Magistrați . . . . . 700 „  
 6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTAMANA

In lunile Iulie și August

Apare odată la două săptămâni

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

**Redacția și Administrația**  
București, Strada Artei Nr. 5  
Lângă Palatul Justiției  
TELEFON 13/29

A apărut VOL. II CĂLĂUZA CETĂȚEANULUI în materie judiciară și fiscală (ed. III) de avocatul I. Rădoi, fost președinte al Trib. Comercial Ilfov și Argeș, cuprinzând și diferite formule necesare în viața de toate zilele : Acțiuni, apeluri, opoziții, revizuirii, contestații, recursuri, procuri, Diferite acte de vânzări, ipoteci, cesiuni, constituiri de diferite societăți, etc. cu Tabla de materii detaliată care înlesnește cercetările de doctrină, jurisprudența la diferitele legi și la formule.

PREȚUL 500 LEI. Comandele la *Curierul Judiciar* însoțite de cost la care se va adăoga lei 10 pentru porto recomandat.

## S U M A R

- *Evoluția Moralei în Drept*, de d-l Dem. I. Dobrescu.
- *O scurtă replică*, de d-l Profesor Alfred Juvara.
- *Incheierea unei misiuni*, de d-l Prof. Constantin M. Sip-som.
- *Activitatea juridică română apreciată în străinătate*, de d-l Constant Ionescu.

## JURISPRUDENȚA :

- Casație s. I : N. Cernătescu cu Gh. Cosmescu (Acțiuni posesorii. Daune cominatorii cerute prin această acțiune. Cuan-tum nedeterminat. Competința jud. de ocoale. Art. 27 și 31 legea jud. de ocoale) ;
- Curtea de apel Constanța : Lt. Col. Zăvoianu cu Ministerul de Finanțe (Pensiuni de războiu. Ofițer trecut în retragere pentru infirmități contractate sau agravate în războiu. Insciere la pensie pentru acest motiv. Calculul unei asemenea pen-siuni. Soldă propriu zisă. Indemnitate de activitate. Spor de 1/5 (20 la sută). Dacă această indemnitate și acest spor intră în calculul pensiei. Soluțiune afirmativă. Rațiune. Art. 6 alin. c din legea dela 2 Septembrie 1920 și art. 27 din regulamen-tul ei).
- Judecătoria Ocol I Urban București : *Sindicatul Munci-torilor de alimentație cu A. Iliescu și P. Brânzaru* (Sindicatul profesional. Capacitatea de a sta în justiție. Acțiune sindicală. Acțiunea individuală a sindicatarului. Interes colectiv. Interes particular. Prejudiciu indirect, reflex. Prejudiciu direct), cu o Notă de d-l Prof. Al. Cerban.

A apărut : CURSUL DE DREPT COMERCIAL, ținut la li-cență, anul III, de d-l Profesor suplinitor C. A. Stoeanovici, tratând : DESPRE SOCIETĂȚILE COMERCIALE.

Volumul cuprinde 168 de pagini. Prețul 200 lei. \*

Se poate procura dela „Curierul Judiciar“ contra cost.

## Evoluția Moralei în Drept

Și dreptul are legile lui de transformare. De a-ceia fiecare fază din evoluția socială, cere un drept corespunzător, fiecare fază are un *drept necesar*, cu o *morală necesară*.

Fazele evoluției dreptului, sunt caracterizate prin preponderența căpătată în evoluție, de unul sau de altul din fenomenele sociale, care dă caracteristica societății și Dreptului, și dupe cari se poate face clasificarea fazelor societăților și Dreptului.

Herbert Spencer, împarte societățile omenești în *militare* și *industriale* și am avea faza unui drept dictatorial și faza unui drept liberal ; Durkeim, le împarte în societăți cu *solidaritate mecanică* și so-cietăți cu *solidaritate organică* și am avea deci și un drept care impune coesiunea socială cu forța și un drept bazat pe diviziunea muncii sociale ; Au-guste Comte le împarte după dezvoltarea fenome-nului intelectual, în societăți *teologice*, *metafisice* și *positiviste*, deci după un drept teologic ar veni altul metafisic, căruia ar urmă altul pozitivist ; Si-ghele le împarte în societăți bazate pe *violență* și so-cietăți bazate pe *dol* ; Bagehot, le împarte în socie-tăți bazate pe *constrângere* și societăți bazate pe *discuțiune* ; Nietzsche le împarte în societăți bazate pe *morală stăpânilor* și societăți bazate pe *morală sclavilor*, etc. Am avea deci și faze corespunzătoare de drept.

\* \* \*

Aceste clasificări nu sunt făcute din punctul de vedere special dreptului și de aceea sunt incom-plete.

În ceace privește Dreptul, cred că trebuie să cău-



tăm să caracterizăm fazele lui, după fazele evolutive ale moralei, adică după gradul sau natura moralei, cuprinsă în fiecare fază evolutivă a dreptului. Pentru ca să putem găsi și defini faza morală necesară timpului nostru, trebuie să găsim care au fost fazele ei anterioare, pentru ca să dovedim că morala cerută de Dreptul modern, este o fază *necesară și fatală*, a evoluției morale anterioare. Pentru aceasta trebuie să vedem ce este Morala; să vedem dacă sub toate transformările și variațiunile morale nu rămâne totuși o permanență morală, care dă o directivă unică și necesară în evoluția ei.

Morala are două fețe bine distincte: una egoistă și alta ego-altruistă.

a) *Fașa egoistă*.—Din sentimentul conservării vieții, bazat pe plăcerea vieții și durerea morții, naște sentimentul bio-psihologic primar, al *integrității corporale* și sentimentul secundar al *proprietății*, al *libertății*, al *muncii*, sentimentul *intelectualității*, care asigură *existența* și *expansiunea* vieții în mod indirect.

Tot ca sentimente derivate ale sentimentului conservării, urmează sentimentul *superiorității*, sentimentul *demnității*, sentimentul *distincțiunii*, necesare în lupta pentru viață, pentru că ele nasc prestigiul personal ca armă de luptă și de succes. Tot pe aceste sentimente se greșează sentimentul *cetățenismului*, care revendică dreptul de a participa la conducerea statului, care decide de prosperitatea, viața, egalitatea și libertatea fiecăruia.

Conduita conformă cu aceste sentimente, formează conduita morală.

Conduita morală, ca condițiune a existenței și expansiunii vitale, naște sentimentul *meritului moral*, care cere *recompensa* lui și *blamul* sau *pedeapsa* conduitei imorale. Din sentimentul recompensei conduitei morale, iese sentimentul *egalității*, care cere să nu fie recompensă fără merit, nici merit fără recompensă și la merit și demerit egal, să fie recompensă și blam egal.

Vedem prin urmare, că toate sentimentele morale individuale, sunt derivate directe sau indirecte ale sentimentului conservării; vedem că conduita morală individuală, duce în ultima analiză, la conservarea și perfecționarea individului; că conduita imorală duce la distrugerea lui și că dacă ea ar fi generalizată, ar duce la distrugerea speciei. Nedreptatea este preludiul morții; dreptatea este condițiunea existenței și expansiunii vieții.

De aceea atacul oricărui din aceste sentimente, produce suferința fizică sau morală, pentru că el pune în pericol direct sau indirect chiar viața individului. De aceea temerea nedreptății, poate merge până la misticismul revoltei contra nedreptății și de aceea dreptatea poate merge până la misticismul dreptății, până la divinizarea ei; facem din drep-

tate o revelație divină, un sentiment aprioric, o rațiune eternă, etc.

De aci reese că morala individuală, este adaptarea conduitei morale la natura biologică a individului, este armonia dintre acte și natura vieții. Conduita morală este *conduita naturală*, este *conduita biosocială* a omului. Dacă plantele și mineralele ar căpăta conștiință, ele ar avea o morală naturală și o conduită morală botanică și minerală. De aceea evoluția socială, trebuie să creeze fatal condițiunile cerute de aceste sentimente, pentru că altfel ea ar duce la regresul individului și deci la moartea speciei. De aceea morala naturală este o morală necesară și fatală; ea rămâne baza permanentă sub toate zigzagurile evolutive.

b) *Fașa ego-altruistă*. Cum ajunge omul dela morala individuală egoistă, la morala socială ego-altruistă? Cum ajungem noi la respectarea acestor sentimente, în semenul nostru? Hobbes, Stuart Mill, Bentham, Ihering, cred că dreptul cu sancțiunile lui, crează și ordinea și morala. Morala este fiica autorității și a legii. Herbert Spencer introduce adaptarea la mediul extern, pentru că individul trebuie să-și adapteze facultățile fizice și morale la mediul fizic și social în care trăiește. Dar și societate la rândul ei, trebuie să se adapteze la condițiunile naturale ale vieții individuale, pentru că dacă ea nu ține cont de ele, individul decade și cu el decade și piere și societatea. De aceea dreptatea care asigură dezvoltarea individului și societății, se realizează în mod fatal, deși greu și îndelung.

Până astăzi nu s'a dat nici odată o explicațiune pozitivă a evoluției sociale, bazată pe sentimentul moral. Influența acestui sentiment asupra transformărilor sociale, a fost disprețuită. Noi credem, că individul social ajunge la respectarea moralei naturale, față de semenul său, *mai cu seamă* printr-o *sugestiune morală*, care te face să simți durerile semenului tău ca pe ale tale însuși. Această sugestiune morală dă naștere *milei*, cum îi spune creștinismul; sau *simpatiei* cum o numește Buda și Adam Smith; *amiciției*, cum o numesc Platon și Cicerone; *fraternității* cum îi spune revoluția franceză. Eu respect dreptatea semenului meu, pentru că în locul lui, eu simt în mine durerile reale sau posibile ale nedreptății suferite de el. Experiența speciei și experiența individului, au făcut o legătură organică indisolubilă, între nedreptate și durerea nedreptății și orice nedreptate făcută altuia, deșteaptă în mine ecoul acestei experiențe. *Mila este baza dreptății și dreptatea merge până acolo până unde merge și mila*. Fără această bază morală, Dreptul poate fi octroiât, dar nu va fi aplicat.

Disparitatea elementelor sociale, prea marea lor depărtare socială, politică, culturală, etc., face imposibilă mila lor reciprocă și deci și morala, pentru



că sugestiunea morală, este cu atât mai grea, cu cât ființele sunt mai deosebite de noi. Similitudinea crescândă între elementele sociale, face posibilă sugestiunea morală și cu similitudinea lor crește și morala și dreptatea. Morala este democratică.

Bazat pe acest principiu al sugestiunii morale și al similitudinei și disimilitudinei sociale, în teza mea de doctorat la Paris (1), am împărțit fazele dreptului, după fazele constituirii sociale dealungul istoriei umane, adică după gradul de similitudine sau disimilitudine a elementelor sociale. Am găsit o primă fază pe care am numit-o *singnetică*, pentru că membrii grupului se credeau născuți din același autor comun în care, desăvârșita lor similitudine, făcea posibilă o morală superioară. Morala eră egală cu dreptul; o a doua fază *poligenetică*, în care găsim membri cu obârșii variate, cu învingători, sclavi și burghezi, și cu organizație de castă. Din cauza disimilitudinei sociale extreme, găsim o morală barbară; și în fine, a treia fază *omogenă*, în care din cauza libertății și trecerei dintr-o clasă în alta, ajungem la o omogenizare crescândă. Creșterea asemănării între elementele sociale, face posibilă o morală progresivă din ce în ce mai superioară (2).

\* \* \*

După ce am văzut ce este morala și cum se realizează ea, să căutăm fazele dreptului, după gradul de morală realizat de fiecare fază în parte.

Dreptul reglementează toate fenomenele sociale și deci și pe cele morale. Dar Dreptul nu poate fi confundat cu Morala, cum nu poate fi confundat cu nici unul din celelalte fenomene, pe care le reglementează, pentru că dreptul a reglementat și raporturi imorale. În unele faze sociale, dreptul a fost o pavază contra moralei, a fost un instrument de a împiedea realizarea moralei, Dreptul a luptat contra moralei, de aceea morala dreptului a variat între *morală distrucțiunei*, din lumea anorganică sau *morală asimilațiunei canibalice*, din lumea animală și între *morală sacrificiului*; a variat între cruzime și devotament; între tortură și sacrificiu. Plecând dela gradul de similitudine și disimilitudine socială și dela gradul de amoralitate sau moralitate în drept, găsim în evoluția dreptului următoarele faze:

a) *Dreptul-Morală*. În societățile primitive omogene, pe care le-am numit singenetică, găsim un grad de moralitate superioară intrată în obiceiuri, în cutume, și din care găsim resturi și în fazele

ulterioare. Dreptul este egal cu morala. Înmulțirea populației aducea războaiele și cuceririle, care împărțeau societatea în cuceritori și cucerțiți reduși în sclavie. Între ei se formă clasa meseriașilor, comercianților, cari da naștere burgheziei. Disparitatea socială, rupea echilibrul moral și naște între caste morala războiului. Omenirea trece la o nouă fază juridică.

b) *Dreptul amoral*, dreptul *abuzului de superioritate fizică și socială*, dreptul *terrorist* și *pentru că* maximul de cruzime judiciară l'a dat perioada castelor, s'ar putea numi *dreptul castelor*, dreptul *luptei de castă*, dreptul *războiului intern*. Acest drept are ca rol numai apărarea interesului castelor cotropitoare. Dreptul terrorist eșit din interese politice, se repercutează în familie, în raporturile dintre părinți și copii, dintre bărbat și femei, dintre muncă și capital, etc.

Femea, spune Manu, în legile sale, depinde în copilărie, de părinți, în tinerețe de soț, în văduvie de copii și în lipsa lor, de suveran. Văduva nici nu trebuie să pronunțe numele altui bărbat, decât al fostului ei soț. Eră o rușine ca o femeie cinstită, să știe să citească și să scrie. Numele ei era „servitoare” sau „sclavă” și pe bărbatul ei trebuia să-l numească „stăpânul meu” sau „dumnezeul meu”. La multe popoare, femeia este o monedă de schimb. În legile lui Manu, la Atena, la Roma, fiica putea fi desmoștenită, etc.

Infanticidul este regula generală la popoarele primitive și chiar în societatea civilizată chineză. La Roma tatăl avea asupra copilului, *jus vitae necisque*, așa de nelimitat, cum nu-l găsim la nici un popor din Europa veche, afară de slavi. Cu avizul a cinci cetățeni, tatăl putea ucide copilul diform. Tatăl avea dreptul să abandoneze pe copilul său și din abandonarea lor se născuse un adevărat comerț. Speculanții făceau din ei sclavi și prostituate. Pentru a scăpa de puterea părintească, copilul trebuia să fie vândut de tatăl său de trei ori și această vânzare, devenită simbolică, ajungea formula emancipării. Numai sub împăratul Constantin, infanticidul fu asemănat cu paricidul, etc.

În istoria omenirii tuturor timpurilor din această fază, găsim sacrificiul uman, uciderea femeilor, a copiilor și adulților, considerat ca fapte licite; găsim pedepsirea faptelor inocente, numai pentru că ele ar fi atins interesul și autoritatea guvernanților. În Noua Zelandă măncarea unui cartof, rezervat clasei sacerdotale, adică proclamat „*tabu*”, este o crimă, pe când uciderea și măncarea unui copil, eră un fapt permis de zei. În insula Sambu, este o crimă să calci pe umbra proiectată a șefului statului. În Egiptul vechi era o crimă uciderea, chiar involuntară a unui animal sacru. În Persia eră permisă căsătoria fiului cu mama sa, dar eră considerată ca o crimă căsătoria cu un necredincios.

1) L'Evolution de l'Idée de Droit.

2) Această împărțire tripartită a fazelor sociale, morale și juridice, a fost discutată cu elogiu în „*Revue Philosophique*” a lui Th. Ribot ca primă încercare de a aplica „metoda sociologică” la transformările Dreptului. Această împărțire a fost citată de R. Saleille în opera sa „*L'Individualisation de la Peine*”.



În India castelor, bramanul poate ucide pe un om de alt castă, dar comitea un delict dacă făcea comerțul de lapte.

În Noua Caledonie, un șef de trib prevăzător, ucide și sară din timp în timp, pe câte unul din supușii săi, pentru ca să poată să aibă porția sa de carne zilnică. În insulele Burate, un părinte se laudă, ca cu o mare distincție, că fiul său fusese mâncat de marele șef. Șeful tribului Raki-Raki, se glorifică mult și către toți, că mâncase nouă sute din supușii săi. Regele M'tesa, încercă o carabină, pe primul supus care-i eșă în cale. La Viti orice avere a supusului aparține șefului și un vitian mănca pe femeea sa, după ce o frigea pe focul pe care-l pregătise chiar ea, din ordinul lui.

În Peru, la moartea unui Inca, se sacrificau o mie de supuși. După codul Chinez din 1647, al erei noastre, dacă un cetățean comite un delict în contra organizării statului, toate rudele lui, dela bunie până la nepot și frate, și toți cei care locuiau împreună cu el, mai mari de șeasprezece ani, erau uciși, iar restul eră redus în sclavie. Tiberiu condamnă la moarte pe un poet, pentru că într'o tragedie se încumentase să atace pe Agamenone și deci jignise ideea monarhică; un cetățean eră condamnat pentru *crimen majestatis*, numai pentru că deslipise capul statuei lui August, pentru ca să-i pue un altul în loc; altul pentru că făcuse o statuie mai înaltă decât a lui Cezar; altul pentru că vânduse un imobil, împreună cu statuia imperială, care se găsea în el; altul pentru că intrase în lupanare, cu o monedă sau cu un inel, care avea efigia imperială, etc.

La Traci, la Sciți, la Egipteni și la toate popoarele sălbatece, munca eră o ocupațiune nedemnă. Platon și Aristot, cer cetățenilor să se dedice numai ocupațiunilor publice, gimnastice și muzice. O bună republică, spune Aristot, nu dă meseriașilor dreptul de cetățean. De aceea societățile vechi, nici nu puteau trăi fără sclavi și de aceea considerau instituția sclaviei de *drept natural* și pe sclav ca pe un lucru. Sclavul care mânca ceva dela masa stăpânului, eră bătut până la sânge și putea fi omorât din capriciu sau din petrecere. Sparta omorâ din când în când din sclavii săi, când se înmulțiseră prea mult. La Roma ei erau arși pe foc și îngropați de vii, etc.

În castele indiene, dreptul terorist este o cruzime savantă. Bramanul, zice Manu, are primul loc pe pământ; el este stăpânul suprem al tuturor lucrurilor și ființelor. Numai bramanul mănâncă hrana sa proprie, poartă haina sa proprie, și are averea sa proprie; ceilalți oameni se bucură de bunurile lumii, numai din generositatea bramanului. Regele, nu trebuie să facă nimic, care să irite pe bramanul, care cu imprecățiunea sa, a creat focul care consumă tot, oceanul cu undele sale amare și luna cu lu-

mina ei. Furtul în averea unui braman este un sacrilegiu, dar nimeni nu poate fi pedepsit când fură dela un sudra, pentru că el nu poate avea dreptul de proprietate. Nu trebuie să atingi pe un braman, nici cu un fir de iarbă. Dacă insulti pe un braman, ți se taie limba; dacă-l chemi pe numele său, ți se vâără în gură un pumnal înroșit; ți se varsă untdelemn fierbinte în gură, dacă ai curajul să dai sfaturi unui braman. Un braman nu poate fi pedepsit, chiar dacă ar fi comis toate infracțiunile posibile. Un nebraman, care strânge avere multă, insultă pe bramani prin insolenta lui.

În Egipt același drept terorist de castă, cu o aristocrație în care cei mai inutili, erau cei mai mari și deasupra tuturor era un rege despotie, în toată splendoarea sa parazitara. Restul societății, eră sclavul lor, supus muncii, supliciuului și capriciuului. Erodote ne spune, că faraonul Feron distrugea un sat întreg, în care era închisă o mare mulțime de femei, pe care superstiția timpului le declară ca necinstite. Gheops pune toată națiunea la munci animalice, pentru ca să ridice monumente grandioase, care să eternizeze mărirea lui. Un alt faraon pune să omoare pe toți pruncii, primi născuți din tribul evreilor, primit de predecesorii săi ca cetățeni ai statului. Faraonul Amenofi ucide optzeci de mii de egipteni, — vinovați de infirmități fizice.

Deci dreptul terorist nu respectă nici unul din sentimentele moralei naturale și societatea trebuiau să iasă din această fază. Chiar în organizația sălbatică de castă, dacă ea poate să nască o numită civilizație și o anumită bună stare generală, ele apropiie castele, le omogenizează și fac posibilă o morală reciprocă. Clasele servile devin conștiente și încep lupta pentru liberarea lor. În toată istoria omenirii, burghezia a fost clasa revoluționară, care a luptat pentru liberarea lumii. Pe când cei ce suferă nedreptatea, luptă și cu patima urei și cu entuziasmul dreptății cele noi, rezistența claselor guvernante este slăbită de nouile sentimente morale, care cuprind și pe guvernanți. Și atunci dreptul trebuie să capete o morală nouă, pentru că clasele guvernate pierd situațiunea lor în stat, nu atunci când sunt prea rele, ci atunci când au devenit bune, și nu mai pot opune o rezistență barbară ideilor noi. Așa s'a întâmplat cu aristocrația franceză, care cedă de bună voie privilegiile ei; așa se întâmplă cu burghezia modernă, care cedează treptat în fața proletariatului.

Omenirea trebuie să iasă din această fază amorală și antinaturală, pentru ca să intre o fază morală mai înaltă. Casta conducătoare se convingea că față de morala timpului, abuzul de superioritate fizică, devenise un abuz de inferioritate morală, iar castele terorizate, se convingeau de superioritatea lor morală și de inferioritatea morală a stăpânitorilor. Conflictul moral era declarat.



c) *Dreptul moral libertar*. De aceia după dreptul amoral, trebuia să vină dreptul moral, cu ideea de libertate și de egalitate. Însă potrivit legii *contînității sociale*, morala socială se manifestă la început numai în teorie și fără aplicațiune reală. După dreptul terorist bramanic, în India venea morala egalitară a religiei budiste, care sfătuiă pe oameni să renunțe la lupta pentru viață și să trăiască în contemplațiune, în *nirvana*. Tot astfel în chiar societatea romană aspră și inegalitară, venea morala socială creștină, care declară pe toți oamenii egali ca fii ai lui Dumnezeu, dar și religia creștină se opreă tot numai la teorie. Ea sfătuiă pe om să nu muncească și-l prepară pentru viața viitoare, îl prepară pentru cer, unde *transplantă* viața morală libertară și egalitară bazată pe caritate și sacrificii. Ambele religii dau libertatea și egalitatea tuturor oamenilor, dar nu în societatea reală. Totuși morala creștină bazată pe milă, contribuia să umanizeze castele medievale, mai bune decât cele păgâne.

Primul început de realizarea dreptului moral în viața socială reală, se făcea în Grecia și la Roma, care realizau libertatea burgheziei față de patricieni, dar lăsau celelalte clase în aceeași robie. Revoluția burgheziei franceze, realiză libertatea tuturor cetățenilor fără deosebire; iar în materie de egalitate ea proclamă numai *egalitatea în fața legii*.

Cu modul acesta, morala juridică, făcea primul pas mare și dreptul moral ajungea un drept libertar. Prima eucerire morală, era libertatea și integritatea corporală, pentru că lipsa de libertate naște mai multă suferință, decât lipsa de egalitate și atinge mai mult sentimentul milei. Societatea libertară nu putea realiza dela început o adevărată egalitate, pentru că simțul egalității, cere o sensibilitate mai fină, care nu se realizase. În afară de acestea, egalitatea cere oarecare restricțiuni în libertatea economică, în *libertatea proprietaristă* și în libertatea intelectuală și *misticismul libertar*, eră atât de mare încât, libertatea eră crezută ca un adevărat panaceu social universal, care nu trebuie atins.

În misticismul libertății, revoluția franceză mergea până la condamnarea asociațiunilor profesionale și până la condamnarea grevelor. Cu modul acesta, D'Alambert Condorcet, Rousseau, Diderot, rămăneau poeții libertății raționaliste și societatea îi urmă cu entuziasm. H. Spencer venea mai târziu cu teoria *neoliberalismului*, scoasă din lupta pentru viață și din selecțiunea biologică, pe care o aplică societăților omenești. Garofalo, Gumpłowicz, Lombroso, cereau chiar sistematizarea selecțiunei, pentru a grăbi progresul social.

Revoluția franceză eră revoluția burgheziei, care vrea să libereze și omul și proprietatea de sub jugul aristocrației. Codul civil, eră codul proprietății și

de aceia și organizația familiei și organizația politică, și drepturile politice și dreptul de a fi jurat. totul eră proprietarist și censitar. Burghezia eră clasa productivă și ea luptase pentru liberarea producției economice, pentru libertatea proprietății și pentru libertatea concurenței generale. Ea nu se ocupase de muncă, de muncitor, de intelectual, de proprietate literare, etc. Dreptul revoluției franceze neglijase sentimentele morale și puneă bazele moralei economice, cu strigătul general: *îmbogățiți-vă*. Dar concurența economică ducea la decadența morală, pentru că libertatea concurenței poate merge până la desfrâu ei. Concurența ajungea un fel de misticism social și cădea în morala „*înșelăciunei sociale*“.

Morala „*înșelăciunei sociale*“ se resimte în toate ramurile de activitate. În căsătorie, în comerț, în politică, în contracte, în industrie, între profesioniști, între clase, și în toate direcțiunile, lozinca morală este „*înșală cine poate*“.

Un veac și jumătate de libertatea voinței și a concurenței, am fost conduși cu morala *economismului*, cu *morala mercantilă*, cu singure preocupări economice, care duceau la distrugerea intelectualității, a demnității, și a *cavalerismului moral*; duceau la triumful sufletelor miei, lipsite de curaj și de eroism, care se furîșează, care lucrează pe sub ascuns și la întuneric, ducea la *șobolanismul moral*. Din această luptă de micșorarea omului, eșea lipsa de combativitate morală, eșea lenea și parasitismul, eșea arivismul și nepotismul general. Societatea modernă moare de micime de suflet.

Acest abuz de *superioritate economică*, aveă o consecință și mai gravă. Prin domnia inferiorității morale și intelectuale, ajungeam la o nouă inegalitate, care consfințea privilegiul inferiorității, consfințea abuzul inferiorității contra superiorității morale, contra meritului moral. De aci eșea revolta sentimentului moral, care ducea la dictatură, din care ieșea arbitrarul și jaful general, care se ascunde sub orice dictatură socială sau politică. Abuzul de inferioritate, de dictatură și de jaf public, trebuia să nască terorismul social.

Dreptul libertar făcuse educațiunea morală a lumii, numai în ceea ce privește abuzul de superioritate fizică, pentru că în morala internă, atacul brutal din faza luptei de castă a rămas o excepție. În faza libertară, morala generală a rămas *concurența și înșelăciunea*, între clase, între rase, între profesioniști. Lupta, sau războiul de castă, s'a transformat într-o *concurență de clasă*, iar lupta și războiul au rămas o excepție, pentru că conflictul social se rezolvă pe o bază morală mai superioară; evoluția socială schimbă și morala luptei.

Dreptul modern luă fața morală a societății libertare și consfințea morala înșelăciunei. Dreptul libertar lăsa deplină dezvoltare acestei morale dolo-



sive, pentru că el este bazat pe teoria *autonomiei voinței* și pe „legea contractului”; pe teoria neutralității magistratului în proces; pe plutocratizarea justiției, cu fiscalismul judiciar exagerat, care transformă lupta juridică într-o luptă de forțe economice și duce la o selecțiune plutocratică, iar nu la o selecțiune morală; pe teoria formalismului, care de frica aprecierii magistratului, ne-a dus la excesul de forme, din care eșcă chitibușeria judiciară, care transformă procesul într'un joc de finețe, de vicleanie și de curse, sub care a dispărut orice considerațiune morală.

Cu modul acesta dreptul libertar duce la societatea noastră modernă, la individualismul *imoral*, la individualismul *leonin*, care exploatează pe cel slab, pe cel mic și sărac, pe cel de bună credință și care distruge *meritul moral*.

Ca și în faza abuzului de superioritate fizică, opinia publică s'a convins, că dreptul libertar proteje un abuz de *inferioritate morală*, în contra unei adevărate superiorități morale și intelectuale.

Pentru a doua oară în evoluția omenirii, un mare conflict moral este declarat și morala Dreptului trebuie din nou să se schimbe, pentru că toate clasele sociale sunt convinse, că trebuie să ajungem la un drept care să consfințească triumful meritului moral. Opinia publică modernă a tuturor claselor sociale, s'a convins că trebuie să facem un nou pas în triumful meritului moral, că trebuie să ajungem la un drept egalitar.

d) *Dreptul egalitar*. Egalitatea socială budistă și creștină, eră o egalitate utopică, și de aceea absolută. Ea putuse rămâne absolută, atât timp cât rămânea în afară de viața socială reală, care nu cunoaște egalitatea absolută. Omul a devenit om, tocmai pentru că omul este animalul cel mai inegalitar în aptitudini și în calități și progresul social constă în inegalizarea socială crescândă, din care iese concurența și emulația, care rămân baza oricărui progres social. Concurența și emulația, presupun individualismul, presupun proprietatea ca stimulent al concurenței și emulației, presupun autoritatea care să le reglementeze și să le moralizeze.

De aceea nici o teorie socială progresistă, chiar cea socialistă, nu combate nici individualismul, nici proprietatea. Ele combat însă individualismul, autoritarismul și proprietarismul, care nu ar fi bazat pe merit și pe muncă.

Lumea modernă s'a convins și a căpătat simțul individualismului și simțul proprietarismului, dar ea vrea individualismul și proprietarismul meritului, vrea *morala meritului*. Morala meritului se desprinde din toate teoriile sociale moderne, fie că ele poartă numele de teorii *socialiste*, fie de teorii *solidariste*, fie de *dreptate socială*. Toate pleacă de la acel simț de morală naturală, care cere triumful meritului moral definit mai sus, de care depinde exis-

tența și expansiunea vieții individului și a societății. Rafinarea milei umane moderne, combate orice abuz de superioritate cu atât mai mult, cu cât abuzul de superioritate plutocratică, distruge superioritatea morală și meritul moral. Epoca noastră vrea înlăturarea tuturor urmelor de abuz de superioritate, fie fizică, fie intelectuală, fie socială; ea vrea *egalitatea în concurența meritelor morale*, vrea individualismul social, vrea individualismul moral, care să asigure victoria meritelor, deparazitarea socială, și izbânda intelectualității.

e) *Dreptul Fraternitar*. Dar mila socială, atât de dezvoltată de vremurile noastre, nu se mulțumește numai cu morala libertară și egalitară; ea merge și mai departe, merge către *morala sacrificiului*. Morala meritului constituia *justiția distributivă*, care cere recompensa fiecărui om după meritul său. Morala *milostivă*, *justiția milostivă*, nu ține cont numai de meritul individului, ci și de suferința lui *nemeritată*. Morala umană, repară asprimea moralei naturale. Dreptul modern are multe prevederi de ordin fraternitar, bazate pe sacrificiul celor mai fericiți, pentru cei mai puțin norocoși.

f) *Dreptul Necunoscut*. Orizontul nostru social, se oprește la dreptul fraternitar, care însă în faza moralei ego-altruiste, rămâne și trebuie să rămână o simplă excepție, pentru că altfel societatea ar cădea din nou, într'un nou abuz al inferiorității contra superiorității.

Dar dacă orizontul nostru este mărginit, nu însemnează că dincolo de orizont nu mai este sau nu mai poate fi și altceva, decât ceea ce putem să vedem noi astăzi. Când ai căpătat perspectiva *evoluției eterne*, poți să spui numai că dincolo de actualul orizont este *necunoscutul*, în care se avântă numai imaginația și numai poezia socială, care poate fi și poezie optimistă și poezie pesimistă.

Herbert Spencer, care este un pozitivist, spune că adaptarea societății la individ și a individului la societate, poate să ducă la morala simpatiei, care ar putea să realizeze pe *omul-zeu*. Adică atunci, concurența egoistă, ar putea fi înlocuită cu concurența altruistă. Adică atunci legea ar fi reglementarea modului după care, fiecare individ, are dreptul de a ajuta pe semenul său. Procesul ar fi discuția între concurenții altruști, care și-ar disputa dreptul lor, de a ajuta suferința omenească meritată sau nemeritată. Dacă această poezie socială umanitară, s'ar putea realiza vre-o dată, atunci, se va putea spune, împreună cu Euripide, că adevăratul om drept, este „*acela care trăiește pentru aproapele său*“.

\* \* \*

După ce am arătat că evoluția socială, duce în mod fatal către morala egalitară și fraternitară, să facem aplicațiunea ei, la diferite ramuri de Drept.

DEM. I. DOBRESU



## O SCURTĂ REPLICĂ

La un mic interval între una și alta, am făcut o dare de seamă a „Manualului” d-lui Weiss și a „Naturalizării, d-lui Maxim, fără ca să am intenția să stabilesc vre-o relațiune între acești 2 autori, pentru bunul motiv că nu există nici una și de nici o natură între profesorul francez și judecătorul român.

În partea întâia a răspunsului său, d-lui Maxim se crede obligat să iee apărarea d-lui Weiss și numai în partea a doua, răspunde criticii pe care am făcut-o cărței d-sale. Se vor întreba desigur cititorii : a) ce legătură poate să fie între aceste două dări de seamă ale mele, căci se poate prea bine să mă înșel atunci când vorbesc despre manualul d-lui Weiss și să am dreptate cu vârf și îndesat, atunci când critic cartea d-lui Maxim; b) și apoi și mai cu seamă ce autoritate poate să aibă fostul președinte al Curții de apel din București, atunci când ia apărarea d-lui Weiss, când nimic din trecutul, prezentul și viitorul d-sale nu îl desemnau pentru acest rol.

Lucrul acesta este atât de adevărat, în cât prima idee care se prezintă fiecăruia este aceea că apărarea d-lui Weiss se datorește unui colaborator anonim, care de bine sau rău, are mai multă ușurință, de cât d-nul Maxim, să se ocupe de aceste chestiuni aride și că d-sa și le-a însușit numai în credința că poate pe calea aceasta să lovească în mine.

Ori cum ar fi lucrurile, d-l Maxim „puisque'il faut l'appeler par ce nom” (1) nu a înțeles natura dărei mele de seamă asupra manualului d-lui Weiss și lucrul să înțelege dela sine, căci nimeni nu poate să aibă pretenția că se pricepe cu aceeași competență în toate ramurile dreptului.

Cum se poate însă să mai fie și alți cititori de bună credință care să se găsească în cazul d-lui Maxim, am să cer voie să reviu pe scurt, asupra celor spuse de mine în darea de seamă pe care am făcut-o și să încerc să împrăstiu orice nedumerire.

Având nevoie să vorbesc la cursul meu de câțiva mari profesori de drept internațional privat și să expun părerile lor, am crezut că pot să profit de apariția ultimelor ediții ale cursurilor sau tratatelor lor și să fac o mică dare de seamă, în care să atrag pe scurt, atenția publicului, asupra felului cum au înțeles acești autori, să rezolve câte-va din problemele cele mai cunoscute de drept intern privat. Am început cu d-l Weiss, d-sa fiind cel mai vechiu profesor și cel mai răspândit autor și după cum se poate vedea din darea mea de seamă, unde spun lucrul și la început și la sfârșit, mi-am propus să văd, mai cu seamă, dacă în cursul celor 50 de ani cari au trecut dela publicarea primului său tratat, autorul și-a schimbat sau nu părerea asupra celor 5 chestiuni pe care le examinez sau dacă, păstrându-și primele păreri, a găsit necesar să le apere, cu noi argumente.

Am constatat cu citații din lucrările d-sale publicate în diferite timpuri și chiar sub diferite forme, că d-l Weiss nu și-a schimbat nici părerile, cea ce era dreptul său, nici nu a crezut necesar să le apere cu noi argumente, ele fiind atacate între timp de multă lume, metodă greșită după credința mea și care nu se potrivește cu înalta sa situație.

Am avut norocul să ilustrez teza mea cu o citație din d-l *Lainé* figura cea mai mare a profesorilor de drept internațional privat din Franța, a cărui autoritate nu a contestat-o nimeni până acum și pe care nici un autor francez sau străin nu-l citează fără să-l califice de „marele profesor”.

1) *La Fontaine*. Fables „les animaux malades de la peste”.

Citez locul de unde am luat versul pentru ca să nu fiu acuzat de plagiat și rog să se înțeleagă așa cum îl înțeleg eu, adică, ne știind cine este colaboratorul anonim la care mă raportează, înțeleg să discut tot cu d-l Maxim.

Criticele pe care le am adus d-lui Weiss asupra celor 5 chestiuni examinate în darea de mea de seamă, nu mi aparțin mie personal, căci sunt devenite clasice și așa fiind nu aveam nevoie nici să le exploatez „à fond” nici să propun soluțiuni originale, ci trebuia numai să le expun, ele fiind așa de cunoscute în cât se poate spune că au căzut în domeniul public, dacă mi se trece expresia.

Trebuie să aibă cine-va preparația d-lui Maxim, pentru ca să poată crede că eu eram dator să propun soluțiuni noi în chestiuni așa de mari ca aceea a sistemelor de drept internațional privat, a ordinei publice internaționale sau a teoriei „du renvoi” și trebuie să ai o bună doză de maivitate ca să crezi că pe calea unei simple dări de seamă, cu caracter limitat să poți aprofunda chestiuni de importanța celor de mai sus, asupra cărora savanții lumii întregi discută de aproape o sută de ani, fără ca să se poată înțelege.

Am început cu sistemul școlii Italiene, a cărui mare reprezentant este d-l Weiss și m'am mulțumit să spun că el este atacat de foarte multă lume, încă dela apariția lui, și chiar de mine în alte ocazii, fără însă să mă simt obligat să reproduc vre-o obiecțiune, ele fiind prea cunoscute și încă de toată lumea.

Am crezut și continui să cred că d-l Weiss era dator să apere acest sistem cu alte argumente de cât acelea dela 1885 care au devenit insuficiente în urma criticelor la care nu s'a răspuns și am spus că nu este destul ca d-sa, cu toată situația sa cea mare, să se mulțumească să-l reproducă în ultima ediție a manualului său, pentru ca diferitele critice să dispară, ca prin minune.

Am făcut eu vre o greșală raționând astfel? Cred că nu și sunt convins că ori ce om de bună credință are să-mi dea dreptate asupra acestui punct.

Ajuns la chestiunea ordinei publice internaționale, am susținut 2 lucruri, pe care le știe toată lumea și de foarte mult timp : a) mai întâi ca din cauza nesigurantei care domnește în această materie, sau mai exact din cauza imposibilității de a găsi un criteriu cu ajutorul căruia să determinăm mai din-nainte care sunt legile de ordine publică internațională, știința dreptului internațional privat, nu a eșit încă din domeniul controverselor ; b) și apoi că nimeni nu este mai obligat să lămurască această chestiune, mai mult decât partizanii școlii italiene, căci este sistemul unde această noțiune joacă rolul cel mai mare și este mai greu de înțeles, pentru că se înglobează în ea legi de natură prea deosebită.

Am făcut eu vre-o greșală când am enunțat aceste idei banale și eram eu obligat să găsec formule originale pentru ca să spun lucruri așa de cunoscute sau în fine eram eu obligat să dau cu această ocazie, o definiție nouă a ordinei publice internaționale ?

Nu de sigur și pentru a înțelege lucrul acesta nu este nevoie să fii un mare cunoscător al dreptului internațional privat, ci este destul să ai puțin bun simț sau bună credință, căci scopul dărei mele de seamă, după cum l'am spus și repetat, era numai să caut dacă în a 8-a ediție a „Manualului” său, d-l Weiss a dat sau nu vreun argument nou în favoarea tezelor sale adoptate la 1885. M'am mulțumit să constat că nimic nu sa schimbat în cărțile sale timp de 50 de ani și acest lucru am atacat eu, iar oamenii cari cunosc chestiunea, vor aprecia.

Critica cea mai serioasă pe care a făcut-o d-lui Weiss și acesta chiar din primul an când am început să scriu (la 1900) și fără să mă ocup dacă în timpul acela o mai făceau și alții, este aceea a interpretării art. 3 C. Nap. de oarece chestiunea mă interesa de foarte aproape, în interpretarea Codului nostru civil.

Încă dela început am tratat această opinie de fantezistă (2)

2) *Dreptul* 1900, 1910. Vezi „Dreptul Intern. privat, d'naintea Trib. românești” pg. 18 și pg. 223 nota 54.



și nu am încetat nici odată să mă întreb, în diferite rânduri și sub diferite forme, cum se poate ca oamenii de valoare d-lor Weiss, Despagne, etc. să interpreteze un text cu atâta libertate și am atras atenția asupra acestei greșeli de metodă a cărui rezultat practic a fost, după părerea mea, că lucrările d-lui Weiss devin greu de utilizat de către judecătorii și avocații noștri, cari nu au să priceapă niciodată cum redactorii codului napoleon, așa de aproape de tradiția vechiului drept francez, au înțeles să lase problemele de drept internațional privat, în afară de orice codificare. De data aceasta nu pot să fiu acuzat că am împrumutat ideile d-lor Pilet și Niboyet, căci sunt exact 26 de ani de când le susțin, iar la acea dată sau ceva mai târziu d. Pilet (3) era aproape de aceeași idee cu d-l Weiss, d-l Nyboyet nu era născut iar lucrarea d-lui Lainé nu a fost publicată în *Revista de drept internațional* decât numai la 1905. Asta nu însemnează însă că am pretenție la vre-o originalitate în această chestiune, căci este mai mult ca sigur că multă lume, fie înaintea mea, fie odată cu mine, au criticat acest sistem în aceeași termeni, căci el nu poate fi admis de nici un om cu simț practic.

În ceea ce privește teoria retrimiterii (du renvoi) și aceea a fraudei în contra legii, recunosc că ele sunt foarte delicate și au împărțit doctrina în tabere de valoare egală.

Înțeleg foarte bine că nu poți să afirmi, pe de o parte, că orice individ are un drept sfânt ca să-și aleagă naționalitatea care îi convine, și să îi scrutezi, pe de altă parte, intenția care l'a împins să facă acest pas, căci nimeni nu face nimic fără interes. Și dacă poți să-ți schimbi naționalitatea de origină pentru a scăpa de serviciul militar sau de impozite prea oneroase, de ce nu ai putea să faci același lucru pentru a putea divorța, să te recăsătorești sau să culegi o moștenire? Am crezut totuși că pentru autoritatea mai mare a dreptului internațional privat, este bine să admitem această teorie a fraudei, care să funcționeze în cazurile izolate ale jurisprudenței franceze, cum este căsătoria și naturalizarea.

Teoria retrimiterii (du renvoi) am examinat-o întotdeauna dintr'un anumit punct de vedere care mă interesa ca interpret al codului nostru civil: acela a ajutorului pe care discuția acestei teorii a dat-o ideii că nu trebuie să confundăm teoriile moderne de drept internațional privat, cu sistemul pozitiv al diferitelor legislațiuni și în special al codului Napoleon și român.

Eu nu am pretins niciodată că d-l Weiss nu înțelege aceste lucruri elementare, am spus numai că din cauza felului cum interpretează d-sa art. 3 codul Napoleon, chestiunea teorii retrimiterii cade pe planul al 2-lea și că la rigoare aceasta ar putea fi motivul pentru care d-l Weiss se pronunță în favoarea acestei teorii, combătute mai cu seamă de partizanii convinși a ideii că nu trebuie confundat cu nici un preț sistemul pozitiv de drept internațional privat al Codului Napoleon cu diferitele sisteme teoretice moderne.

În aceeași ordine de idei am susținut că este mult mai util, în situația actuală a dreptului internațional privat, să insistăm asupra sistemelor de drept pozitiv ale diferitelor legislațiuni și să lăsăm de o parte, legislația comparată, care nu ne este de prea mare ajutor, căci e mai dezvoltată decât trebuie ca să putem înțelege cum se naște un conflict de legislație și prea puțin serioasă, pentru ca să ne poată dispensa de a aduce alte dovezi, despre existența ei.

Am mai spus printre altele că naționalitatea, căreia toți autorii de drept internațional privat, îi acordă un loc așa de mare în tratatele și cursurile lor, nu are ce căuta în definiția sentinței noastre, căci oricât de importantă ar fi ea, naționalita-

tea este o chestiune de drept public intern, ceea ce însemnează că principiile dreptului internațional nu pot avea nici o influență asupra diferiților legiuitori, cari rămân stăpâni să reguleze chestiunea, așa după cum îi povățuiesc interesele populației lor.

Se poate să mă înșel, dar rămân la opinia mea, de data asta a d-lui Weiss, care în tratatul său elementar din 1890 ed. 2 nu se ocupă despre naționalitate, chestiunea nefiind impusă, cursului de drept internațional privat, decât numai dela 1895 încoace.

Acestea sunt pe scurt ideile pe care le-am dezvoltat, în lipsa altui cuvânt, în darea mea de seamă asupra manualului d-lui Weiss: în fond am avut dreptate și toată lumea se poate convinge de acest adevăr, fie prin el însuși, fie consultând pe aceia cari cunosc aceste chestiuni mai de aproape; în formă, se poate să fie păcătuit atunci când am întrebuițat vre-o expresiune care adresa d-lui Weiss, putea să pară irreverentă-oasă. Un lucru este sigur și anume că nu am vrut să atac persoana fostului nostru profesor a tuturor românilor de o anumită vârstă, nici să încerc să diminuez meritele cunoscute și consacrate sub toate formele, a lucrărilor sale.

Cred că m'am explicat și mai cred că voi fi înțeles de toată lumea, căci nu e nevoie de nici o cunoștință specială în materia dreptului internațional privat, ci numai de bună credință ajutate de foarte puține cunoștințe generale de drept.

## II

În darea de seamă pe care am făcut-o despre cartea d-lui Maxim am spus că graba cu care și-a alcătuit lucrarea, se traduce prin aceea, că neavând timpul necesar să-și asimileze ideile culese de prin diferitele cărți, citate cu această ocazie, d-sa este urmărit chiar de felul de a se exprima a autorilor străini, ceea ce nu însemnează că a plagiat pe cineva.

D-l Maxim, care și-a propus să-mi răspundă în mod indirect apărând pe d-l Weiss, mă acuză că în critica pe care am făcut-o acestui autor, am împrumutat ideile d-lui Pilet singur sau d-lor Pilet și Niboyet, adică că le-am împrumutat fie tratatului practic al d-lui Pilet apărut în 1923, fie manualului d-lor Pilet și Niboyet apărut în 1924, căci d-sa nu cunoaște celelalte lucrări a d-lui Pilet.

Am dovedit mai sus că se înșală și am explicat cauza pentru care se înșală atunci când am arătat că ideile despre care este vorba nu aparțin d-lor Pilet și Niboyet, ci sunt comune tuturor adversarilor dreptului internațional, în general și adversarilor școlii italiene, în special. Aceste critice sunt formulate de toată lumea la fel de mai bine de 40 de ani și după cum am spus mai sus, ele pot fi considerate ca fiind căzute în domeniul public.

Întocmai după cum un doctoraș din Podul Illoaiei sau Hârlău dacă cunoaște boala pacientului, va redacta rețeta la fel cu doctorii mari din București sau Paris, tot așa și eu, cunoscând cusururile manualului d-lui Weiss, în cele câteva chestiuni examinate, m'am mulțumit să le atac, cu argumente cunoscute și care sunt aceleași pentru toată lumea.

Dacă însă criticele la care se referă d-l Maxim, nu au fost formulate de nimeni, în afară de d-nii Pilet și Niboyet, atunci fără discuțiune posibilă, autorii francezi le-au împrumutat de la mine, pentru excelentul motiv că eu le-am formulat, aproape în termen identici, cu mult înaintea lor și n'am făcut în darea mea de seamă, decât să repet ceea ce spuseseam în cursul celor 26 ani din urmă sub diferite forme.

Vorbind despre ordinea publică internațională, de care m'am lovit în chestiunea căsătoriei religioase, iată ce spuneam la 1900: „Vom observa mai întâi că acest caracter de ordine publică internațională acordat a priori, tuturor legilor penale, se datorește școlii italiene, care după ce pune în principiu că toate dar absolut toate legile unei țări urmăresc pe supușii ei în străinătate, se grăbește, pentru a scăpa de consecințele u-

3) *Principes...* publicat în 1903 Nr. 46, pag. 122 „Notre conclusion sera donc que le juge n'est pas lié chez nous par une tradition certainement conservée, il est libre de remplir à l'aide de ses propres lumières les lacunes de la loi... etc.”.



nei asemenea enormități, să admită importante excepțiuni printre care locul de onoare îl ocupă legile penale și de drept public“

Aceleași lucruri le spun la 1910 când mă întreb care este textul în codul nostru civil care înlocuiește aliniatul 1 al art. 3 Cod. Nap. care nu a fost reprodus și la 1920 („Dreptul“ 1920 No. 17) când mă ocup de ordinea publică, cu altă ocazie (4).

Interpretarea art. 3 Cod. Nap. (art. 2 cod. civ. rom.) m'a preocupat întotdeauna și încă dela 1900 scriam: „Dacă Cod. Nap. nu a făcut altceva, după cum pretinde d-l Weiss, fără însă să fi putut convinge pe cineva decât să deschidă o porțiță viitoarelor sisteme de drept internațional...“ (Dr. Intern. pr., p. 18) iar la 1910 cel mai târziu. Noi nu discutăm aci o chestiune de doctrină, nici nu admitem soluțiunea îndrăzneată a câtorva autori foarte cunoscuți, cari susțin că Cod. Nap. și prin consecință și Codul nostru, au consacrat teoriile moderne de Drept internațional“ (pag. 195).

„In baza acestei teorii, originală până la fantezie, judecătorul francez, poate să aplice în Franța, orice sistem de Drept internațional fără să se preocupe de sistemul consacrat de Codul Napoleonian...“ (pag. 223 nota 54).

Aceeași chestiune am studiat-o în materia succesiunii mobiliare în România, am avut nevoie să interpretez art. 2 cod. civ. rom. (5).

M'am ocupat în fine de teoria fraudei și de acea a retrimiterii cu ocazia unui proces celebru al soților Bertola, încă de la 1910 (Dreptul“ din acel an) și am revenit asupra lor, de câte ori am avut nevoie (Dreptul 1920, Nr. 15).

Toate aceste chestiuni le-am studiat între 1900 și 1920; lucrările d-lor Pilllet și Niboyet la care se reportează d-l Maxim, au apărut la 1923 și 1924 și fiindcă îi trebuie adversarului meu o explicație și fiindcă nu pot să cred că autorii francezi s'au inspirat dela mine, am să mă mulțumesc să văd aci o simplă aplicare a dictonului francez care crede că „les grands esprits se rencontrent“.

Dacă d-l Maxim și-ar fi dat măcar o parte din osteneala pe care mi-am dat-o eu, cu lucrarea d-sale și ar fi citit cele scrise de mine s'ar fi convins repede că în contra mea se pot spune multe lucruri, cum ar fi de pildă că nu consult destul autorii cunoscuți sau nu respect ideile consacrate sau în fine, că din cauza metodei mele de scris, sub forme de note, revin de prea multe ori asupra unei aceleiași chestiuni, în fine multe altele, în afară numai de unul singur: acela de a împrumuta ceva dela alții fără a-i cita și comenta. Opinia cea bună care o am eu despre mine, mă expune la multe riscuri, dar mă împiedică să împrumut altceva decât indispensabilul pentru a nu face digresiuni inutile sau chilometrice...

### III

D-l Maxim începe apărarea pe care o face manualului d-lui Weiss prin a spune că critica mea nu este obiectivă și pornește de aci pentru a face oareșicare considerațiuni, pe care, în dorința mea de a termina de data aceasta cu d-sa, am să renunț să le calific, așa cum știu eu să o fac.

Voi spune numai că critica variază după timp și spațiu, iar a face critica pur academică și când se potrivește și când nu se potrivește, este o simplă naivitate, căci pentru a convinge publicul despre valoarea unei lucrări, nu este destul să te mărginești să discuți numai niște principii, pe care autorul le lasă pe plamul ai doilea (pentru ca să nu întrebunțez alte expresii) ci trebuie să te cobori pe pământ și să spui care este valoarea cărții pe care o critici. Critica este în raport direct cu valoarea lucrării, cunoștințele publicului căruia te adresezi și

pentru ca să nu pierd ocazie de a fi modest, cu acelea a criticului și noi în țara românească, pentru moment, este bine să ne inspirăm din principiul lui Boileau, care chema „chat un chat...“.

Intocmai după cum serviciul de poduri și șosele este dator să anunțe publicul printr'o pancartă, că podul este stricat și că trebuie să trecem prin apă, tot așa, noi aceia care pretindem că știm ceva, suntem datori să anunțăm pe cetitori despre valoarea cărților care se publică, și să spunem dacă sunt bune sau rele, în termenii care ne pricepem, mai cu seamă astăzi când se citește mult românește și când autorii, au prietenii mulți, cari le fac reclamă pe toate căile.

Nu am pretenția că rolul acesta de cantonier, care anunță că podul este stricat, îmi aparține numai mie, faptul este însă că eu sunt acela care m'am dat mai mult la acest gen de literatură juridică, încă din primul an când am început să scriu și explicația trebuie căutată în aceea că pe mine, contra atacurile nu mă supără, căci înțeleg foarte bine că autorul pe care l'am atacat trebuie să se apere, cum crede de cuviință, rămânând ca publicul interesat, să vadă unde este dreptatea.

Eu recunosc că mi se întâmplă să întrebunțez cuvinte care nu sunt cele mai bune și o regret în totdeauna, dar faptul se explică prin lipsa mea de îndemânare în arta aceasta de a scrie sau prin temperamentul meu de polemist, căci nu am înțeles nici odată și sub nici o formă să atac persoana unui autor sau judecător.

Pentru mine autorul este întotdeauna anonim, în înțelesul că nu vreau să știu nici vârsta, nici profesia, nici rasa, nici religia, nici dacă a mai scris ceva bun sau prost în afară de lucrarea despre care mă ocup.

D-l Maxim pentru ca să-și apere greșelile sale de stil și limbă mă acuza la rândul său, că am făcut și eu aceleași greșeli și citează câteva fraze de ale mele.

Recunosc faptul cu cea mai mare ușurință și el este consecința situației noastre, a românilor, cari cetim, scrim și gândim în două limbi: românește și franțuzește.

Dar dacă eu, care scriu încet și mă gândesc la cele ce scriu nu parvin totuși să scriu corect românește, cum scriu aceia care sunt grăbiți și nu au timpul nici să-și compună lucrarea, nici să-și îngrijească stilul? Am să las întrebarea fără răspuns.

În partea a doua a răspunsului său, d-l Maxim, își apără lucrarea sa, pe care am criticat-o și cred că pot să-mi plătesc luxul să îi las ultimul cuvânt, pentru următoarele considerațiuni:

a) pentru că încă dela început am căutat eu singur să dovedesc că autorul este superior lucrării sale, ceea ce în intenția mea, însemna că d-sa este capabil să scrie o carte mult mai bună, dacă va crede de cuviință să se grăbească mai puțin.

În această stare de spirit sunt foarte dispus să primesc ori și ce altă justificare cu toate că sunt convins că explicația mea este cea adevărată și cea mai bună.

b) pentru că replica mea nu ar avea darul să convingă pe d-l Maxim, lucru omenesc de altfel, și d-sa care are mare dragoste pentru scris, s'ar vedea obligat să-mi răspundă începând prin a lua apărarea d-lui Buzdugan pe care l'am criticat acum 26 de ani, asta pe socoteala revistei „Curierul Judiciar“ care mai are și altceva de publicat.

c) pentru că plecând dela principiu care vrea ca nimeni să nu fie în același timp, judecător și parte, concluzia logică ar fi să ne adresăm unui juriu compus din profesori și înalți magistrați, cari să judece argumentele fiecăruia și să spună cine are dreptate.

Instinctul de conservare, în lipsa unui alt sentiment, va face pe d-l Maxim să protesteze cu indignare în contra acestei propoziții, greu de realizat în practică.

d) pentru că în fine, în aceste chestiuni, judecătorul natural

4) Vezi Dreptul Intern. privat dinaintea Trib. românești, p. 43 și 194 și următoarele.

5) Revista critică de Drept, anul II, Nr. 5 și anul III, Nr. 5 în anii 1912 și 1913. Dreptul Nr. 12 din 1920.



este publicul dar nu publicul care urmărește într-o polemică numai termenii injurioși, care scapă adversarilor și din cauza căruia am să sfârșesc prin a deveni academic, ci aceia dintre cetitorii cari au să aibă nevoie vre-o dată să studieze cartea d-lui Maxim și cari, din întâmplare vor cădea atât peste darea mea de seamă cât și peste răspunsul autorului. Numai această își vor putea da seama de valoarea „Naturalizării” d-lui Maxim, de temeinicia criticei mele și de seriozitatea complimentelor d-lui Wahl, care după ce mărturisește că nu știe destul de bine românește spune totuși că este o carte „d'une haute portée” și că a admirat „les considerations si elevées qui s'y trouvent sur les points de vue généraux” și care dacă ar fi continuat pe calea aceasta ar fi făcut chiar pe d-l Maxim, să nu mai știe despre ce lucrare este vorba (6).

Am să sfârșesc cu o mărturisire sinceră: dacă mi s'ar întâmpla vreodată să scriu o carte care să semene, doamne ferește, cu „Naturalizarea” d-lui Maxim, și dacă s'ar găsi cineva care să o studieze cu aceeași seriozitate cu care am studiat eu această lucrare a d-sale și ar avea pentru mine, simpatia care o am eu pentru d-l Maxim, i-ași rămânea profund recunoscător.

ALFRED JUVARA

## INCHEIEREA UNEI MISIUNI

Personalitatea colegului nostru Dissescu, este indiscutabilă pentru toți acei care înțeleg, care au cunoștința realităților, și conștiința — neînfrântă de invidie — a meritelor.

În momentul în care, după 40 de ani de admirabilă stăpânire a dreptului, el părăsește — plin de o neîntrecută activitate desfășurată și de iubirea devotată a celor care l'au ascultat — catedra pe care a ilustrat-o și căreia a consacrat cea mai bună parte din viața sa, e bine, e drept, ca pe lângă exprimarea regretelor pe care le resimt studenții, prietenii și colegii lui, să se puie în evidență, însușirile compunătoare a valorii lui.

Pentru mine, calitățile dominante a firei lui Dissescu — care explică și justifică deplin, marele prestigiu pe care l'a avut întotdeauna — se pot rezuma în următoarele trei:

În primul rând, o inteligență de o natură deosebită și rară, înaltă, subtilă, pătrunzătoare, și de o complexitate integrală.

În al doilea rând, o aplicare a spiritului, și a tendințelor ființei, la cercetarea științei și la perfecționarea ei, unite cu desfășurarea sufletească a iubirii care iradia în activitatea sa, întregă, profesională sau culturală — pasiune fără de care nimic în adevăr înalt nu se poate săvârși, și care chiar în mijlocul contingențelor uneori exigente ale vieții practice, a dominat fără îndoială acțiunea sa.

În al treilea rând, desbrăcarea de egoismul omenesc exclusiv, și revărsarea afecției și sollicitudinei sale, asupra acelor mai nou venite, presumptivi continuatori a operei sale, cari — într-o largă și

frumoasă armonie al cărui mister plana deasupra activității sale, în aparență, uneori contradictorii — erau admiși, chemați, ademeniți chiar de el de a participa la căutarea binelui și frumosului teoretic, și de a-și impirmă din experiența sa, însușire care ca orice afruntare și cunoștință a vieții, nu e decât un lung și dureros martirolog, al aspirațiilor pure, a iluziilor înalte și a desfășurărilor de absolut.

Aceste trei calități, primordiale și esențiale, se despid din mănunchiul, însușirilor totale ale lui Dissescu și determină personalitatea lui, fără a mai fi nevoie de a vorbi de altele, și fără a ne opri la acele lipsuri de orice ordin, care sunt întovăritoarele necesare ale oricărei ființi, umbre care dau poate mai multă putere reliefului omenesc — și de care nimeni — chiar cei mai mari — nu poate pretinde a fi scutit.

Greșelile — și cine din noi nu le are — afară poate, de acei pitici abștinenți de viață și de acțiune, negativi prin fire, care nefăcând nimic, critică numai și nu pot, prin definiție, fi criticați.

Lacunele — și ce poate fi considerat ca desăvârșit, față cu absolutul, dacă nu, numai orgoliul deșert, — și vanitatea pretentioasă cu ceilalți?

Lacune, greșeli — chiar dacă ar fi, și oricare ar fi ele, — pot în adevăr fi intolerabile, la ființele care nu dau decât aspectul diminuat al anemiei sufletești, și al deficienței intelectuale, dar ele sunt larg compensate de curentul marilor măsuri și a largelor avânturi, care, ca la Dissescu, fac, ca peste miclele teorii să prevaleze strălucirea și înălțarea.

Echivalența totală a ființelor omenesci, — această deformare a principiului de egalitate, rău înțeles, care turmentă în toate privințele societatea modernă — e tot atât de neadevărată în natura lucrurilor cât e în aprecierea acțiunilor și în exigențele ce avem față de ele.

Măsura e aceeași, dar ceace se măsoară e atât de deosebit. Ceace repugnă pe un teren sterp, nerodnic, e învăluit de soarele purificator și de colorit, în câmpul florilor luminate.

Tolerat, celor care planează în regiunile înalte, același lucru poate este de reprimat pentru acei care sunt aserviți solului. Căci cei dintâi oferă o compensare în bine, în adevăr, ori în frumos, de care cei din urmă nu sunt capabili.

Deosebirea ce facem între ei nu constituie prin urmare o inegalitate în tratament, de oarece aprecierea se face după integralitatea manifestărilor și acțiunilor, fie căruia.

Dissescu a reprezentat dar o mare capacitate intelectuală o mare energie sufletească, s'a dat cu pasiune științei pe care a ales-o, profesiunilor căror s'a devotat, a iubit tinerimea, a contribuit a o forma intelectualmente, a protejat-o; a iubit frumosul, sub toate formele, artistice sau literare, s'a consacrat în mod vibrant vieții publice; e omul de care se poate spune, că nimic din ceace compune inteligența umană nu-i este străin.

Îi va fi dar mult iertat, fiindcă în acest mod, a iubit mult.

Personalitatea și intelectualitatea lui pot fi propuse spre emulație și amintire.

Să-i fie permis unui coleg care l'a admirat întotdeauna și care-l regretă, să o proclame.

CONSTANTIN M. SIPSOM

Profesor la Facultatea de Drept

6) Am citit undeva că Victor Hugo, în culmea gloriei sale primea toate poeziile care se publicau pe timpul acela cu dedicațiunile pe care mi le putem ușor închipui și hotărât să ridic în slava cerului pe toți corespondenții săi, fără deosebire și fără să îi citească măcar, își făcuse răspunsuri de mai înainte scrise pe bilețele pe care le pusese într-o cutie pe biroul său și de unde le lua la întâmplare. Răspunsul era tot deauna extrem de lăudăros, dar nu se potrivea mai nici odată cu poezia trimisă de către sutele de corespondenți din lumea întreagă.



## Activitatea juridică Română apreciată în străinătate

Ne îngăduim să credem că, scriind și dând publicității prezentul articol, ne facem pur și simplu o datorie: aceea de a informa marile public juridice despre roadele muncii oneste, discrete și stăruitoare, a câtorva din doctrinari români. De mulți ani întâlnim aproape continuu manifestările în străinătate, fie juridice, fie profesionale, apreciate în mod elogios, publicate la loc de frunte în revistele și buletinele marilor grupări științifice constituite, — fără ca la noi în țară să se releveze totuși, prin scris sau cel puțin prin viu grai, aceste izbâzi meritorii ale muncitorilor noștri de elită. S'ar părea că tradiționala conspirație a tăcerii, — fenomen atât de caracteristic în ambianța vieții științifice românești — continuă să bânuie cu vigoare, înăbușind ecourile cari ar revela vreo victorie atât în țară cât mai cu deosebire în străinătate. Ziarele de informații răspândite sunt prea puțin ospitaliere cu atari articole, având firește, de satisfăcut în primul rând, necesitățile curente ale reportajului cotidian: lupte politice, incendii și inundații, deraieri ale trenurilor și ale mentalităților, sau fraude de tot felul; iar revistele, puține și reștrânse ca număr de pagini și ca răspândire, sunt saturate de material cărui le este cu neputință să-i facă loc, chiar după așteptări de luni întregi. Iar când astfel de manifestări ajung totuși la cunoștința celor inițiați în materia dreptului și în profesiunile strâns legate de ea, suntem nevoiți să constatăm cu strângere de inimă că, pentru o apreciere binevoitoare, întâlnim zece aprecieri cari se ingeniază să sub-prețuiască, să denatureze, să micșoreze triumful... așa precum devine de proporții liliputane o mănăse de piele introdusă într-o etuvă... Nu cere, nimeni, reclamă ditirambică în jurul vre-unuia din roadele acestor sânguitori pionieri ai legăturilor ce trebuesc, în fine, create și menținute cu grijă, între știința juridică și activitatea profesională străină (franceză în deosebire) pe de o parte, și cea română, deja considerabilă, pe de altă parte; însă de acolo și până la o notiță strict informativă este o lume întreagă, ca depărtare și mai ales ca *manieră*. Ne-am simți mâhnit odată mai mult dacă aceste rânduri, cari nu ținesc de cât la un rol de strictă informație, vor fi luate în nume de rău, dacă intenția cu care ne-am hotărât să dăm la lumină victoriile colegilor și confrăților noștri, intenție lipsită cu totul de vreo preocupare de interes personal, lămuratnic, ar fi totuși blamată sau bănuată de către membrii activi ai conspirației evocate adineauri...

\* \* \*

D. Vespasian V. Pella, profesor la Facultatea din Iași (drept penal) și la Academia de Drept Internațional dela Haga (drept penal internațional) a publicat de curând, ca o încoronare a primilor zece ani de muncă neîntreruptă în domeniul științei penale, o lucrare de o însemnătate covârșitoare: „*La Criminalité collective des Etats et le droit pénal de l'avenir*” (Bucarest. Imprimerie de l'Etat, 1926, 186+360 pp., operă cardinală, rezultat final a unui lung și neîntrerupt *processus* cerebral și științific (1). În 1919 autorul a conceput un plan științific vast, în

vederea elaborării unui drept penal inter-static, în corelațiune cu Pactul Ligei Națiunilor, plan a cărui dezvoltare este această operă de criminalologie politică colectivă. Pentru întâia oară se dezvăluia existența unui factor de seamă: elementul *criminalității*, în domeniul conflictelor internaționale cari însângerează popoarele, element care cerea în mod imperios alcătuirea unei politici internaționale în vederea acestei criminalități colective: politică de prevenire a crimelor, în primul rând, politică de represiune de sancțiuni, în urmă. Opera preventivă necesită solidaritatea internațională, realizată în cele trei mari domenii: politic, intelectual, economic. Transplantarea principiului separațiunii puterilor în domeniul dreptului internațional public și crearea unui Parlament al Națiunilor, ca mijloace de realizare a acestei solidarități primordiale ca însemnătate, dacă ar părea oarecum prea îndepărtate de posibilitățile și contingentele vieții actuale a popoarelor, se vor impune în mod inevitabil mâine, în viața colectivităților, ca instrumente de revizuire a situațiilor de drept și de fapt cari ar putea zădărnici pacea lumii (V. pp. 117-128 sq. sinteza clară a marelui probleme prezentate de d. profesor Pella). Iar în cât privește organizarea unui Drept penal internațional (*interstatic*, precum îl numește autorul), ea nu va porni nici de cum dela ideea unei justiții naturale, eternă și nemiscătoare prin chiar caracterul ei, ci dela elaborarea propunerilor și formulelor concrete în vederea realizării unei justiții penale între popoare, a cărei acțiune va corespunde situației actuale a vieții internaționale. Represiunea aceasta internațională ridică o sumă de probleme cari urmează să fie în prealabil analizate și limpezite. Prima dificultate ar fi consacrarea caracterului legal al unei atari represiuni, transpunerea principiilor din dreptul penal comun, în domeniul dreptului penal inter-static. În această privință, regula „*nulla poena sine lege*” rămâne în picioare: experiența seculară, în interiorul Statelor, cu principiile ei de represiune se dovedește propice adaptării lor în domeniul dreptului represiv al Națiunilor; (v. pp. 206-212) iar adaptarea aceasta apare ca rezultatul acțiunii legilor naturale cari cârmuesc evoluția mijloacelor de soluționare a conflictelor dintre indivizi sau colectivități (pp. 128-136). Responsabilitatea penală internațională este deasemenea o problemă cu totul nouă, infinit de complexă și de delicată. Trei sisteme, sau mai bine zis, trei mari grupări de păreri par a se fi prezentat asupra acestei probleme: în primul rând, sistemul care admite responsabilitatea penală internațională *dublă*, a Statelor și a persoanelor fizice; urmează apoi sistemul care admite doar responsabilitatea penală a Statelor, fără a admite ca persoanele fizice vinovate de infracțiuni anumite să poată fi deferite unei jurisdicții criminale internaționale; în fine, al treilea sistem, care nu admite decât responsabilitatea penală internațională a persoanelor fizice vinovate de atari infracțiuni.

Spațiul restrâns ce ni s'a pus la dispoziție nu ne îngăduie să intrăm în amănunte asupra acestor sisteme și regretăm de a nu putea dezvoltă mai pe larg concepția profund inovatoare, originală, creatoare a unui drept atât de necesar existenței colectivităților, elaborată de d. profesor Pella. Conferința a 23-a interparlamentară dela *Washington* (1925) adoptând în unanimitate teza d-sale, a instituit o comisiune pentru redactarea unui anteproiect de cod represiv al națiunilor, ale cărui principii fundamentale stabilite de d. Pella figurează în volumul ce analizăm (pp. 323-328). Ceeace este însă cu deosebire demn de relevat cu privire la această lucrare magistrală a profesorului român, sunt aprecierile făcute în lumea știin-

1) *Bibliografie*: Cercetări asupra sentimentului de apărare a speciei, Buc. 1915; Delictele îngăduite, id. 1919; L'Amnistie, Paris 1920, Sagot édit. L'esprit de corps et les problèmes de la responsabilité pénale, id. 1920; Des incapacités résultant des condamnations pénales en droit international, Paris, Sirey édit., 1920; Le délit de spéculation illicite, Paris, Sagot, 1920; Specula ilicită de monedă, Buc. 1921; Studii Penale id. 1921; Vagabondajul și cerșetoria, id., 1921; Pedepsa cu moartea în legătură cu proiectul noii Constituții, id., 1923; Libertatea presei în noua Constituție, id., 1923; Explicație teoretică și practică a legii pentru înfrânarea și reprimarea speculei ilicite, id. 1923; Considération générales sur l'avant projet de

Code Pénal roumain de 1923, Paris, 1924, Godde edit.; Viața și represiunea, Buc. 1924; Proposition adressée à la Société des Nations en vue de l'organisation d'un système d'élimination des criminels dangereux, Rev. internat. de dr. pénal, anul 1, Nr. 2, pp. 14-146; Noile concepțiuni ale dreptului penal internațional, Revista Penală 1924, Nr. 11-12, pp. 371-381.



tifică și politică străină asupra ei. Din Buenos-Ayres în țările Scandinaviei, din Uruguay la Varșovia din Salvador și La Plata până în Canada, în toate țările europene și cu deosebire în Franța, s'ar putea strânge într'un mănunchiu magnific elogiile gânditorilor străini asupra eforturilor doctrinarului român (1). Oameni politici eminenti, ca: Raymond Poincaré, Louis Barthou, Dandurand; savanți ca Lyon-Caen, Gustave Le Bon, De Lapradelle; jurisconsulți și doctrinari ca Enrico Ferri, Saldana, Garraud, Berthélemy (decanul Facultății din Paris), au ținut să-și exprime aprecierile lor, unii din ei prin scrisori și articole de pagini întregi. Cum să nu ne bucurăm cu legitimă mândrie, când, bunăoară, profesorul Ed. Neymark își termină considerabilul articol asupra operei compatriotului nostru, cu următoarele cuvinte: „*Le jour ou les principes de la morale triompheront de la violence et formeront réellement une base solide de la vie collective des nations, ce jour-là couronnera l'oeuvre de deux grands chevaliers de la paix: Hugues Grotius et Vespasten Pella*”...

În luna Aprilie fiind la Paris și având prilejul să remitem profesorului H. Berthélemy, decanul Facultății de Drept și Membru al Institutului Franței colecția revistei „Pandectele Române”, ca omagiu din partea Direcțiunii, ilustrul savant ne-a îngăduit să reproducem câteva rânduri din raportul pe care se pregătea să-l facă în ședința solemnă a Institutului, asupra lucrării d-lui Pella: „*Excelența acestei opere*” — scrie d-sa — „o văd în largimea vederilor, în prudența chibzuită a soluțiilor, în metoda perfect exactă și profund fecundă, al căror interes merge crescând, în cari abundă punctele de vedere originale... Lucrarea d-sale are meritul de a fi introdus pentru întâia oară chestiunea aceasta fundamentală, în dezbaterile științei juridice contemporane... opera monumentală a eminentului nostru Coleg îl așează la loc înalt printre doctrinarii dreptului internațional... n'am citit până astăzi o lucrare mai bine chibzuită, mai înțeleaptă, mai intens omenească”... Omagiul seculariei adunării de personalități ilustre, este cu atât mai neprețuit, cu cât îl întâlnim foarte rar și totdeauna formulat în termeni de curtoisie, în formule amabile, dar generale, „et qui n'engagent à rien”. Când însă unanimitatea savanților străini proclamă valoarea lucrării profesorului român și când avem sub ochi textele acestor numeroase omagii, ne putem da seama că, între formulele de politeță colegială obicinuie și între aprecierile spontane, fără rezerve, înflăcărate cari au venit din lumea întreagă este într'adevăr, o întreagă lume de distanță. Nimic, sau aproape nimic nu s'a scris în revistele și

jurnalele românești despre cartea d-lui Pella. Nu știm de ce evocăm în acest moment versul lui Grigore Alexandrescu: „Cele mai multe rele nu vin de din afară; nu ni le fac străinii...”.

\* \* \*

Un eveniment de însemnătate deosebită în domeniul strângerii legăturilor de gândire și fraternitate dintre România și Franța este deasemenea creațiunea *Societății Române de Legislație Comparată*, afiliată Societății din Paris, care dăinuiește de 54 ani, și întemeierea *Buletinului* acestei societăți, care se imprimă la Agen (Franța) în excelente condițiuni tipografice. Cîntea ce s'a făcut Societății române de către Societatea franceză este cu atât mai importantă, cu cât ea dă posibilitatea publicării în fiecare număr al Buletinului francez din Paris, a studiilor și articolelor datorite doctrinarilor noștri și referitoare la legiunile românești și în același timp, ea îngăduie jurisconsulților țării noastre să-și exprime teoriile asupra noilor monumente legislative naționale, în mod oral, la adunările Societății din Paris, prin conferințe și comunicări. Tuturor membrilor fondatori ai Societății afiliate, în număr de 60 membri ai Facultăților, Magistraturii, Barourilor li s'a făcut onoarea de a fi cooptați ca membri în Societatea franceză în Ianuarie 1925 (Bulletin, 1-3, 1925, pp. 64 sq.): „*il est aisé de prévoir l'importance de cette nouvelle formation juridique et l'apport qu'elle fait à la Science du droit, par les noms des personnes qui se dévouent à cette institution*” — scrie Buletinul francez (Nr. 4-6, 1924, p. 205). Directori sunt d-nii: Matei Balș, consilier la Înalta Curte de Casație, care, în ședința recentă a adunării generale despre care s'a ocupat această revistă (23 Maiu curent) a fost proclamat membru în Comitetul de Direcție al Societății Franceze și Em. Pantazi, avocat. D. Iosif G. Cohen, avocat, este secretar general al Societății. Sforțările neîntrerupte și munca depusă de harnicul secretar general au fost apreciate, cu drept cuvânt, în mod elogios, în paginile Buletinului francez: „le nom de M. Iosif G. Cohen qui par son dévouement a réalisé la création de cette Société de Législation Comparée roumaine et l'affiliation de cette société à la Société française restera toujours lié à cette grande institution” (loc. cit. p. 210).

Din Iunie 1924, data autorizării ei ca persoană juridică și până astăzi, activitatea Societății române a fost rodnică și importantă. În Buletinul francez s'au publicat până în prezent următoarele studii ale doctrinarilor români: În Nr. 4-6, 1925 lucrarea d-lor Ionescu-Dolj și Vl. Athanasovici: „*Observațiuni critice la legea dobândirii și pierderii naționalității române*” (pp. 180-214); un studiu critic plin de pătrundere, de o reală valoare obiectivă, cei doi semnatari ai articolului fiind în același timp redactorii legii naționalizărilor: D. Ionescu-Dolj ca secretar general al Ministerului de Justiție iar d. Athanasovici ca raportor al legi în Adunarea Deputaților; în Nr. 7-9, 1925, un studiu important al d-lor G. M. Sescioreanu și I. Brăiescu, doi tineri doctori în drept din Paris cu o reputație deja consacrată printre doctrinarii români, asupra: „*Reformei agrare în România*” (pp. 360-373) lucrare cu atât mai de interes și mai bine venită ca actualitate, cu cât mai toate Statele Europei Centrale au legiferat reforma agrară sub înfrâurirea aproape a aceluiași necesități și evenimente și este util să se evidențieze analogiile și deosebirile reciproce între acele legiferări; „*Legea din 6 Februarie 1924 asupra persoanelor juridice*”, studiu de d-nii: Preșident Gr. Pherekyde și Em. Pantazi (Bulletin, an. II, pp. 3-40), conținând textul rezumat al legii române și un comentariu bine pus la punct, atât ca expunere istorică a evoluției noțiunii de persoană morală cât și ca aprecieri critice; „*Regimul minelor și al petrolului în România*”, studiu datorit d-lui avocat Iosif G. Cohen (id., pp. 41-91), care examinează rând pe rând, în cele 50 pagini: istoricul legislațiunii miniere în România, principiile înscrise recent în pactul nostru fundamental modificat în 1923, asupra re-

1) V. în special: „Le Temps”, 27 Nov. 1925; La Revista de Derecho, jurisprudencia y administración, Montevideo, an. 17, p. 391-392 sub semnătura decanului Facultății de Drept Goyena; Revista de Criminologia, psihiatria y medicina legal, an. 12, nr. 70, p. 477-482, Buenos-Ayres; Revue internationale de droit pénal, an. 1, nr. 3-4, p. 198; id. ibid., 1925, p. 216 sub iscălitura ilustrului Coloyanni; id. ibid., 1926, nr. 1, p. 98 iscălită de profesorul Hugueney dela Paris; Revue pénitentiaire et de droit pénal, 1925, nr. 10-12, p. 214; Revue belge de droit pénal, nr. 4, Aprilie 1926, pp. 351-352 sub semnătura lui Neymark; Bulletin de la Soc. de Législat. Comparée, 1926, nr. 1-3, p. 202 sq. sub semnătura profesorului francez Goulé, secretarul general al Societății; Enrico Ferri, penalistul italian de. universală consacrare și celebritate, în lucrarea sa: La solidarietà degli Stati nella lotta contro la delinquenza 1926, Milno, p. 6; Rignert, profesorul dela Paris, în: La règle morale dans les obligations civiles, 1925, p. 108; Swiat, revistă poloneză din Varșovia, an. 21, nr. 19, pp. 1-2; Gazeta, Varșovia, din 17 Mai 1926, pp. 1-2; Revue pénitentiaire et de droit pénal, an. 49, pp. 1-3; Revue internationale, an. 16, 15 Febr. 1926, pp. 19-20; Quintilian Saldana, vice-președintele Asociației Internaționale de Drept Penal, profesor la Madrid, într-o documentată dare de seamă asupra activității științifice a profesorului român (v. lucrarea d-sale, pp. 134-145).



gimului subsolului, în fine textul însuși al legii din 3 Iulie 1924 căreia îi face o critică justă și bogat documentată. Rând pe rând vor apare în Buletinul francez, lucrările deja primite de Comitet ale doctrinarilor noștri, asupra: *Constituției* (d. prof. Anibal Teodorescu); *Legei Fiscale* (d. prof. Constant Georgescu); *Organizării Barourilor* (d. avocat Alexandru Velescu). Legea de organizare a Barourilor, tipărită în excelență și fidelă traducere franceză datorită d-lui avocat J. Rosetti-Bălănescu, a fost trimisă în numeroase exemplare corpurilor juridice și științifice din străinătate, cu deosebire din Franța.

Menționăm în același timp, cu aceeași bucurie, conferințele rostite de d. Secretar General al Societății Române de Legislație comparată la Paris, în Decembrie 1925 la Societatea Franceză de legislație comparată; la Bruxelles în Ianuarie 1926, la Institutul Belgian de drept comparat și la Strasbourg, la aceeași dată, la Universitate. Subiectul conferințelor, în legătură cu naționalizarea subsolului și legislația recentă asupra zăcămintelor subsolului, era de natură să rețină interesul savanților străini, iar conferința rostită la Paris a fost reținută în ciclul excepțional al Societății Franceze (1). Astfel pornită la drum, activitatea de colaborare franco-română pe tărâmul cercetărilor juridice, încurajată de sprijinul și sollicitudinea Ministerelor de Externe și de Justiție, este desigur chemată la un viitor apropiat de înflorire și de consacrare definitivă. Orice efortare depusă în vederea străngerii, apropierii raporturilor pașnice dintre națiuni, pe terenul cultural va contribui la înfăptuirea aceluia „*patriotism european*”, atât de scump lui *Léon Bourgeois*, formulă care trebuie să înceteze de a fi o himeră palidă, o expresiune pitorească a unui paradox de cugetare. Și în această privință, precum arătam la începutul articolului de față, eforturile d-lui profesor Vespasian Pella, primul dascăl român la Academia Internațională de la Haga, apar cu atât mai demne de luat în considerație și de apreciat la valoarea lor reală.

#### CONSTANT IONESCU

Doctor și Laureat al Facultății de Drept din Paris  
Avocat al Statului

### INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE S. I

Audiența dela 14 Octombrie 1925

Președinția d-lui EM. MICLESCU, Președinte

N. Cernătescu cu Gh. Cosmescu

Deciziunea No. 2557

**Acțiuni posesorii. Daune cominatorii cerute prin această acțiune. Quantum nedeterminat. Competința jud. de ocoale. Art. 27 și 31 legea jud. de ocoale**

*Prin art. 31 legea jud. de ocoale s'a lăsat în competența acestor instanțe judecarea acțiunilor posesorii.*

1) Numirca D-lui Cohen ca membru al Legiunii de Onoare franceze, apare ca o răsplată rară. Înalta distincțiune franceză s'a conefrit până astăzi d-lor Buzdugan, prim-președinte al Inaltei Curți de casație, C. Hamangiu și Matei Balș, consilieri, S. Rosental, Em. Pantazi, C. Xeni, M. Mora, avocați, C. Stoianovici, profesor la facultatea de drept. Fie-ne iertat în calitate de membru al Legiunii de Onoare, să cităm în acest loc numele străluciților jurisconsulți români. Este încă o dovadă de atenția deosebită ce se acordă în Franța activității juridice române. Când buletinele franceze, publică, bunăoară, la locul de frunte înaintea tuturor discursurilor delegaților străini, pe cele rostite de reprezentantul României, fie la Congresul avocaților dela Lille (Franța), din Iunie 1925, fie la Congresul juridic Internațional al Aviațiunii, la Lyon, din Septembrie 1925, fie la sărbătorirea jubileului savantului *Charles Richet* în Mai 1926, socotim că ne poate fi îngăduit să amintim în treacăt aceste fapte, cu modestie și cu singura țință de a informa lumea juridică a noastră.

*sorii, indiferent de valoarea sau întinderea obiectului posesiunii, această valoare sau întindere implicând un efect asupra competenței lor numai în privința chestiunii dacă este a se judeca cu, sau fără drept de apel.*

*Prin urmare dacă se formulează o acțiune pentru tulburare de posesie și se cere și daune pentru fiecare zi de împiedicare, deși quantumul daunelor este nedeterminat, competența revine tot jud. de ocol.*

#### Curtea,

Asupra cererii Tribunalului Vâlcea s. I de a se pronunța un regulament de competență în conflictul de jurisdicțiune ivit între jud. ocol rural Râmnicul-Vâlcea și acel Tribunal, în procesul dintre N. Cernătescu, Gh. Cosmescu și N. Cosmescu.

Având în vedere sentința Nr. 328-924 Trib. Vâlcea s. I, din care se constată, că Cernătescu, chemând în judecată pe Gh. N. Cosmescu și N. N. Cosmescu, pentru a fi obligați a nu-i mai tulbura posesiunea unui teren al său, a-i plăti lei 13.000 daune cauzate prin tulburarea adusă posesiunii, cum și câte lei 100 de fiecare zi de împiedicare în ridicarea unui gard pe același teren, judecătoria ocolului Râmnicul-Vâlcea și a declinat competența de a judeca procesul, dispunând a se înainta dosarul la stăruința părții, Tribunalului Vâlcea, pentru a judeca.

Că, declinarea competenței, judecătoria de ocol o motivează pe considerația că în speță litigiul ar avea o valoare care ar putea depăși suma de lei 15.000 până la care, conform legii, putea să judece, nefiind determinat și neputându-se determina quantumul daunelor cominatorii pretinse de reclamant.

Că, Tribunalul declinându-și de asemenea competența și cerând Curții de Casație pronunțarea unui regulament de competență, își motivează soluțiunea pe considerația că în speță, obiectul principal al acțiunii fiind posesiunea pentru a cărei judecare are judecătoria de ocol, conform art. 31 leg. jud. de ocoale, competență nelimitată, iar cererea de daune fiind numai un accesoriu al aceluia obiect, judecarea acțiunii revine, în atare condițiuni, judelei de ocol, conform principiului de drept că, judecătorul competente a judeca acțiunea principală, este competentă să judece și acțiunea accesorie — principiu neatins prin dispozițiunile art. 27 din aceeași lege;

Considerând că prin art. 31 din legea judecătoriilor de ocoale, s'a lăsat în competența acestor instanțe judecarea acțiunilor posesorii, indiferent de valoarea sau întinderea obiectului posesiunii, — această valoare sau întindere implicând un efect asupra competenței lor numai în privința chestiunii dacă este a se judeca cu, sau fără drept de apel;

Că, această regulă de competență își găsește rațiunea în intențiunea legiuitorului de a facilita rezolvarea litigiilor posesorii — litigii cari dacă nu implică gravitatea proceselor ce poartă asupra însăși dreptului de proprietate au, însă, din cauza naturii și frecvenței lor, un caracter urgent, reclamând o tranșare mai lesnicioasă pe care instanța judecătorească de ocol, pusă mai la îndemâna părților, o poate îndeplini mai ușor;

Că, astfel fiind, este evident că atunci când — ca în speță — se formulează o acțiune pentru tulburare de posesiune și totdeodată se cere și daune pentru fiecare zi de împiedicare adusă exercițiului posesiunii, deși quantumul total al acelor daune



este în adevăr nedeterminabil și deci susceptibil de o depășire a competenței judelei de ocol, totuși de aci, nu se poate deduce — cum greșit face prima instanță — incompetența sa de a judeca acțiunea în chestiune, pentru că o atare deducțiune pe lângă că este contrarie principiului că judecătorul acțiunii principale este și judecătorul acțiunii accesorii, dar ea procură și un mijloc pentru orice părât în posesoriu de a eluda și de a sustrage părțile dela judecătoria pe cari legiuitorul — pentru rațiuni de însemnătatea mai sus arătată — i-a desemnat prin art. 31, pentru rezolvarea unor asemenea litigiu.

Că în consecință, regulându-se competența în procesul de față, Curtea urmează a trimite afacerea judecătoriei de ocol, de competența căreia este judecarea ei.

Pentru aceste motive, Curtea, regulând competența, trimite afacerea la jud. de ocol.

## CURTEA DE APEL CONSTANȚA

*Audiența dela 21 Aprilie 1926*

**Președinția d-lui AL. ANASTASIU, Președinte**

**Lt. Colonel Ștefan Zăvoianu cu Ministerul de Finanțe**

**Deciziunea Civilă No. 548**

Pensiuni de războiu. Ofițer trecut în retragere pentru infirmități contractate sau agravate în războiu. Inscrisie la pensie pentru acest motiv. Calculul unei asemenea pensii. Soldă propriu zisă. Indemnitate de activitate. Spor de 1/5 (20 la sută). Dacă această indemnitate și acest spor intră în calculul pensiei. Soluțiune afirmativă. Rațiune. Art. 6 alin. c din legea dela 2 Septembrie 1920 și art. 27 din regulamentul ei.

*Art. 6 alin. c din legea pensiunilor de războiu dela 2 Septembrie 1920 prevăzând că baza de calcul a pensiei rectificate pentru pensionarii militari cu infirmități contractate sau agravate în războiu va fi solda actuală a gradului imediat superior aceluia cu care au fost înscrși la pensie, sporită cu 1/5, iar regulamentul ei de aplicațiune arătând că, prin cuvântul soldă sau „retribuțiune“, considerată de lege ca bază de calcul a pensiei de războiu pentru infirmități, urmează a se înțelege atât solda propriu zisă cât și indemnitatea de activitate și sporul de 1/5, — prin această interpretațiune regulamentul nu numai că nu contrazice întru nimic textul legii, care nu prevede nici o altă definițiune, dar este pe deplin conformă spiritului și economiei ei generale.*

Curtea,

Asupra apelului făcut de locot.-colonel Ștefan Zăvoianu în contra deciziei Nr. 2584-924 a Comisiunii pentru constatarea și regularea drepturilor la pensie prin care i s'a admis apelantului cererea de rectificarea pensiei, recunoscându-i-se cu începere dela 1 Aprilie 1920 în mod provizoriu dreptul la o pensie de 1662 lei bruto pe lună conform art. 6 lit. e. din legea dela 2 Septembrie 1920, apel trimis în judecata acestei Curți de Inalta Curte de Casație și Justiție s. III în urma casării deciziei cu Nr. 120-925 a Curții de Apel din București, s. IV și prin care i s'a respins apelul făcut de numitul.

Având în vedere susținerile părților.

Având în vedere că din certificatul Nr. 1045-919 liberat de Ministerul de Războiu aflat în dosarul Comisiunii se constată că apelantul locot.-colonel Ștefan I. Zăvoianu a fost trecut în pozițiune de retragere pe ziua de 28 Februarie 1919 pentru infirmități incurabile, contractate în serviciul militar în războiu și prin decizia apelată i recunoaște cu

începere dela 1 Aprilie 1920, în mod provizoriu dreptul la o pensie de 1662 lei pe lună.

Având în vedere că apelantul prin concluziile puse cere să i se fixeze ca quantum de pensie conform art. 6, lit. e. din legea dela 2 Septembrie 1920, 2174 lei și anume 1662 lei solda, 150 lei indemnitatea de activitate și 362 lei bani 40,  $\frac{1}{5}$  plus toate sporurile acordate până în prezent.

Având în vedere că prin art. 6 lit. e din legea din 2 Septembrie 1920 se prevede că pentru pensionarii militari cu infirmități contractate sau agravate în războiu baza de calcul a pensiei rectificate va fi solda actuală a gradului imediat superior aceluia cu care a fost înscris la pensie sporită cu  $\frac{1}{5}$ .

Considerând că prin art. 27 din regulamentul de aplicare al citatei legi arată că prin cuvântul de soldă sau retribuțiune, considerată de lege ca bază de calcul a pensiei de războiu pentru infirmități, urmează a se înțelege atât solda propriu zisă cât și indemnitatea de activitate.

Că această interpretațiune a regulamentului nu numai că nu contrazice întru nimic textul legii care nu prevede nici o altă definițiune, dar este pe deplin conformă spiritului și economiei ei generale.

Că potrivit acestui text de lege, pensia ce urmează să i se acorde apelantului cu începere dela 1 Aprilie 1920 de când i s'a recunoscut acest drept, este de lei 1662 lei solda, 150 lei indemnitatea de activitate prevăzută în Monitorul Oficial cu Nr. 83 din 19 Iulie 1921 și 362 lei 40 bani  $\frac{1}{5}$  în total 2174 lei 40 bani, plus toate sporurile până în prezent.

Că prin urmare apelul fiind întemeiat urmează să fie admis și reformând deciziunea Nr. 2584-925 a Comisiunii pentru constatarea și regularea drepturilor la pensie, recunoaște apelantului locot.-colonel Ștefan Zăvoianu cu începere dela 1 Aprilie 1920, dreptul la o pensie lunară de câte 2174 lei și anume 1662 lei solda, 150 lei indemnitatea de activitate și 362 bani 40,  $\frac{1}{5}$ , plus toate sporurile acordate până în prezent.

Pentru aceste motive, Curtea, admite apelul, etc.

(ss) *Al. Anastasiu, R. C. Benișache, I. Opreanu.*

NOTA. Prin această deciziune Curtea de Constanța s'a conformat importanței jurisprudenței sub Nr. 1670-925 a Inaltei Curți de Casație s. III, publicată în *Curierul Judiciar*, Nr. 16 din 25 Aprilie 1926, însoțită de un studiu, unde se poate consulta.

(N. R.)

## JUDECATORIA OCOL I URBAN BUCUREȘTI

*Audiența dela 14 Aprilie 1926*

**Președinția d-lui STELIAN IONESCU, Jude-ajutor**

**Sindicatul Muncit. de Alimentație cu A. Ilescu și P. Brânzaru**

Sindicatul profesional. Capacitatea de a sta în justiție. Acțiune sindicală. Acțiunea individuală a sindicatului. Interes colectiv. Interes particular. Prejudiciu indirect, reflex. Prejudiciu direct.

*Art. 25 din legea Sindicatelor profesionale, permite ca sindicatul să stea în justiție, fie ca parte principală, fie ca parte alăturată, nu numai când este vorba de atingerile aduse personalității sau patrimoniului său, ca persoană juridică distinctă, dar chiar pentru faptele cari deși sunt considerate ca leziuni cauzate unor drepturi individuale ale membrilor săi „sunt totuși în legătură cu exercițiul profesional și interesele colectivității membrilor.*



*Acest text deci, stabilește două acțiuni: una vizând interesele colective ale membrilor sindicatului, iar cea de a doua interesele pur individuale ale membrilor din Sindicat, aceste două acțiuni pot exista paralel sau pot fi cumulate, fără însă a se confunda.*

*Insă art. 25 din legea Sindicatelor profesionale nu conferă Sindicatului nici un mandat tacit de a sta în justiție pentru un sindicat, în consecință acțiunea introdusă de Sindicat pentru sindicatari, fiind lipsită de interes și calitate, urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.*

#### Judecata,

Asupra acțiunii de față intentată de Sindicatul muncitorilor în alimentație din București prin reprezentantul său legal în contra d-lor Andrei Ilescu și Petre Brânzaru patronii restaurantului din Hotel Palace Royal din str. Sărandar Nr. 16, pentru ca aceștia să fie obligați a plăti lucrătorului Simion Ciceu, membru din Sindicat, suma de lei 3200, — cu titlu de daune pentru faptul de a-l fi concediat pe lucrător fără preaviz de opt zile.

Având în vedere piesele din dosar și concluziunile părților;

Având în vedere că Sindicatul își sprijină acțiunea sa pe art. 59, din legea meseriilor dela 1912 și art. 25 din legea Sindicatelor profesionale din 1921.

Având în vedere că pârâții contestă calitatea Sindicatului, de a sta în instanță pentru un membru din Sindicat, de oarece în speță este vorba de lezarea unui interes individual, particular iar nu de lezarea unui drept colectiv, profesional.

Considerând că în adevăr art. 25 din legea Sindicatelor profesionale recunoaște acestor grupări profesionale calitatea de persoane juridice, cu respectarea unui minim de forme constitutive; că, în consecință, legea le recunoaște deci și capacitatea de a sta în justiție când este vorba de lezarea unui drept al personalității sau patrimoniului sindicatelor.

Considerând de asemenea că același text permite ca sindicatul profesional să stea în justiție, fie ca parte principală, fie ca parte alăturată, nu numai când este vorba de atingerile aduse personalității sau patrimoniului său ca persoană juridică distinctă, dar chiar pentru fapte care deși sunt considerate ca leziuni cauzate unor drepturi individuale ale membrilor săi sunt totuși în legătură cu exercițiul profesiei și cu interesele colectivității membrilor.

Că, prin urmare, acest text stabilește o acțiune sindicală independentă și care nu exclude acțiunea individuală a membrului din Sindicat lezat: cea dintâi are drept cauză și scop apărarea intereselor colective ale profesiei, iar ca obiect un prejudiciu indirect, reflex, pe când prin cea de a doua se urmărește acoperirea unui prejudiciu direct cauzat unui particular; că deci prima acțiune vizând interesele colective ale membrilor sindicatului, iar cea de a doua interesele pur individuale ale membrilor din Sindicat, aceste două acțiuni, pot exista paralel sau pot fi chiar cumulate *fără însă a se confunda* și numai în acest mod se pot explica noțiunile tehnice „parte principală” sau „parte alăturată” din contextul art. 25.

Considerând pe de altă parte că, în virtutea principiului: nul ne plaide par procureur — nimeni nu poate sta în justiție pentru altă persoană fără a avea un mandat expres — art. 25 din legea sindicatelor nu numai că nu poate fi considerat ca un mandat legal expres dat Sindicatului de a sta în Justiție pentru un membru din Sindicat, dar acest text nu conține nici chiar un asemenea mandat tacit, deoarece el distinge între interesul individual și cel colectiv, rezervând dreptul de acțiune al Sindicatului numai pentru acest din urmă caz, în nume și în interes propriu.

Că, la obiecțiunea reclamantului cum că rolul sindicatelor profesionale ar fi completamente redus prin această interpretare, se poate răspunde că necesitatea, rolul și funcțiunea acestor sindicate profesionale, nu numai muncitorești dar și patronale se justifică nu atât pe apărarea intereselor indivi-

duale ale sindicatelor, cât mai ales pe ideea de apărare a intereselor în legătură cu exercițiul profesiei și interesul colectivității membrilor; iar pe de altă parte numai într-o concepție pur socialistă se poate justifica confuziunea dintre acțiunea sindicală cu cea individuală, concepțiune care în nici un caz nu poate fi admisă în sistemul individualist al dreptului modern cu tendințe solidariste.

Că, în speță, dacă în adevăr s'ar fi produs o atingere a interesului colectiv al breslei prin lezarea dreptului individual al sindicatului pentru care se reclamă suma cerută, acțiunea sindicală ar fi trebuit să fie introdusă în numele și pentru Sindicat, iar nu în numele sindicatului și pentru sindicatar.

Că, deci nejustificându-se calitatea și interesul Sindicatului, acțiunea de față, astfel cum este formulată, urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

Jude-ajutor (ss) *Stelian Ionescu.*

NOTA. Cestiunea rezolvată prin cartea de judecată mai sus reproducă pune în discuție o problemă interesantă de drept care iese din cadrul principiilor de drept comun, fiindcă se referă la unul din aspectele sub care se înfățișează caracterul social al dreptului în domeniul legislațiunii muncitorești.

Un sindicat muncitoresc chemase în judecată pe patronul unui restaurant spre a fi obligat să plătească unui membru al sindicatului, angajat ca lucrător, o sumă de bani cu titlu de daune pentru faptul că-l concediase fără preaviz de opt zile, contravenind astfel articolului 60 din legea pentru organizarea meseriilor dela 1912.

Față cu modul cum s'a legat instanța, s'a pus chestiunea dacă sindicatul avea calitate să intenteze acțiunea dedusă în judecată care avea de obiect, valorificarea unui drept individual cuvenit lucrătorului concediat în mod ilegal.

Judecata consideră că sindicatul n'are calitate să intenteze o asemenea acțiune și în consecință o respinge; în sprijinul soluțiunii date, se argumentează că art. 25 din legea sindicatelor profesionale trebuie interpretat în sensul că se recunoaște sindicatului profesional, investit cu personalitatea juridică, dreptul de a sta în justiție ca parte principală, pentru atingerile aduse în mod direct și imediat personalității sau patrimoniului său, și ca parte alăturată, în cazul când e vorba de fapte care deși se prezintă ca leziuni cauzate în mod direct și imediat unor drepturi individuale ale membrilor sindicatului, totuși sunt în legătură cu exercițiul profesiei și cu interesele colectivității membrilor; că prin urmare în această din urmă ipotesă, vătămarea dreptului individual al unui membru din sindicat, ar da naștere la o acțiune dublă și anume: una sindicală destinată să repare prejudiciul adus în mod indirect intereselor colective prin nesocotirea dreptului individual, cealaltă cu caracter individual urmărind repararea prejudiciului cauzat în mod direct membrului din sindicat; aceste două acțiuni sunt independente una de alta, având fiecare, sfera ei distinctă de aplicațiune.

Dacă ar fi să aplicăm în speță, principiile dreptului comun, soluțiunea dată de judecată ar fi juridică; în principiu este exact că o persoană juridică ca și o persoană fizică nu poate intenta o acțiune în justiție decât în calitate de titular al dreptului subiectiv dedus în justiție și pentru apărarea acelui drept; pe temeiul acestui principiu este incontestabil că un sindicat profesional are dreptul să stea în justiție pentru apărarea drepturilor sale



patrimoniale, ca spre pildă acțiune contra membrilor pentru plata cotisațiilor sau contra terților pentru executarea contractelor încheiate de sindicat; din articolul 25 rezultă însă că legiuitorul n'a limitat dreptul de a sta în justiție numai cu privire la interese patrimoniale, ci l'a recunoscut și pentru apărarea personalității precum și a drepturilor care derivă din personalitate; urmează de aici că în concepțiunea legiuitorului, personalitatea unui sindicat profesional nu se reduce numai la dreptul de a crea un patrimoniu, ci cuprinde și aptitudinea de a apăra interesele colective profesionale prin toate mijloacele licite și deci chiar pe cale judiciară, sau cum se exprimă art. 25 „dreptul să stea în justiție pentru atingerile aduse personalității”.

În asemenea caz nu se poate zice că dreptul de a sta în justiție recunoscut sindicatului, ar prezenta un caracter anormal, derogatoriu dela dreptul comun; în adevăr întrucât desvoltarea și apărarea interesului colectiv profesional constituie rațiunea de a fi a sindicatului (art. 1 din lege) urmează că leziunea acestui interes constituie o leziune adusă personalității sindicatului și deci acțiunea pentru repararea prejudiciului este intentată de persoana în drept; astfel de pildă s'ar putea concepe o acțiune în concurență nelegală intentată de un sindicat de farmaciști contra individului vinovat de exercițiul ilegal al farmaciei. Sindicatul, ca reprezentant al interesului colectiv profesional, este în drept să iă apărarea acestui interes oricâteori este lezat prin fapta unu terțiu.

Cestiunea care se pune este dacă se poate recunoaște sindicatului dreptul de a sta în judecată chiar dacă este vorba de apărarea unui drept individual al unui membru al sindicatului, atunci când acel drept este în legătură cu exercițiul profesiei și cu interesele colective ale sindicatului?

Asupra acestui punct, judecata admite o soluțiune negativă pretinzând că legea sindicatelor ar fi înțeles să recunoască sindicatului dreptul de acțiune numai în cazul când e vorba de un interes colectiv și că nu se poate deduce din art. 25 că legiuitorul ar fi avut intențiunea să confere sindicatului, un mandat de a sta în justiție pentru membrii sindicatului. După părerea noastră, legea prin art. 25 a înțeles să deroge de la dreptul comun.

Dacă intențiunea legiuitorului ar fi fost ca să țărmurească activitatea judiciară a sindicatului numai la apărarea drepturilor sale patrimoniale și a intereselor profesionale colective, în asemenea caz, aliniatul din art. 25 care reglementează dreptul de a sta în justiție pentru fapte considerate ca leziuni aduse unor drepturi individuale ale membrilor, etc. ar constitui o dispozițiune inutilă și fără aplicațiune, întrucât apărarea intereselor profesionale colective, considerată ca fiind vizată prin această dispoziție este deja prevăzută în aliniatul precedent care vorbește de „atingeri aduse personalității”.

Pe de altă parte analiza părții finale a art. 25 exclude posibilitatea interpretării restrictive dată prin cartea de judecată. În adevăr dacă legiuitorul ar fi înțeles să vizeze numai apărarea intereselor colective, ar fi întrebuințat o formulă mai simplă și n'ar fi vorbit de „leziuni aduse unor drepturi individuale ale membrilor și care sunt în legătură cu exercițiul profesiei și cu interesele colectivității”. În realitate legea, prin această dispozițiune, înțelege să deosebească interesele și drepturile individuale aparținând în propriu fiecărui

membru și care n'au nici o legătură cu exercițiul profesiei pe de o parte și drepturile care derivă din exercițiul profesiei și prin urmare sunt în legătură cu interesele colective ale sindicatului pe de altă parte. Pentru apărarea acestor drepturi, sindicatul poate sta în justiție fie ca parte principală pentru un membru din sindicat, fie ca parte alăturată în apărarea membrului, care conform dreptului comun, ar fi intentat personal acțiunea pentru valorificarea dreptului său lezat.

Exactitatea acestei interpretări este confirmată de art. 33 alin. e. din lege care recunoaște sindicatelor dreptul de „a întreprinde în limitele legilor, orice fel de acțiune pentru apărarea și garantarea intereselor profesionale ale membrilor lor”.

Acțiunea dedusă în judecată având de obiect apărarea unui drept derivat dintr'un contract de muncă, intră în cadrul de competență a acțiunii sindicatului.

ALEX. CERBAN

A apărut VOL. III TRATAT DE DREPT ȘI PROCEDURA PENALA, Cursul Prof. I. Tanovicenu, revăzut și complectat de d-nii : *Dr. Vintilă Dongoroz* în ce privește doctrina română și streină ; *Dr. Eugen C. Decusară* în ce privește jurisprudența ; *Dr. Corneliu Chiseliță*, consilier la Curtea de Casație, referințe pentru Bucovina și *Dr. Ștefan Laday*, referințe pentru Ardeal.

Acest volum având 870 pag. mai cuprinde pelângă Tabla de materii și un *Index Alfabetic* pentru materiile publicate în câteșitrele volumele. PREȚUL 500 LEI. Comandele se primesc la *Curierul Judiciar*, București, 5 Artei, însoțite de cost la care se va adăoga lei 10 pentru porto postal recomandat.

A apărut : STUDII JURIDICE (Studii de Drept civil, Pr. civilă, Drept penal, Procedură penală și Drept comercial, de d-l *N. Georgean*, judecător Trib. Ilfov, pe hârtie velină groasă de aproape 400 pagini, format obișnuit.

Se poate procura dela „Curierul Judiciar“, București, Str. Artei 5, pe prețul de lei 250, la care se va adăoga lei 15 pentru spese de porto, sau dela autor Str. Verde Nr. 3 (prin Dr. Felix).

NOU : A apărut EDIȚIA II-a — revăzută și augmentată — din „HOTĂRĂRI JUDECĂTOREȘTI“ de *C. S. Ballan*, judecător-consilier, Câmpulung (Muscel).

Exemplarul costă 60 lei plus porto. Se află în depozit spre vânzare la „Curierul Judiciar“, București, str. Artei 5.

A apărut în editura „Curierul Judiciar“ volumul DESPRE HIPOTECI, lucrare de mare valoare, datorită d-lui *N. Jak Constantinescu*, consilier la Curtea de Apel Galați, autorul operilor : *Despre contractul de locațiune*, *Despre Succesiuni*, *Despre Testamente*, *Servitutea zisă Tour d'Echelle*.

Prețul lei 150.

Rugăm stăruitor pe d-nii abonați din provincie a nu mai aștepta alte invitațiuni, cari sunt costisitoare, sau sosirea în localitate a încasatorilor, și a bine-voi să trimită achitarea abonamentului prin mandat poștal, direct la Administrația revistei *Curierul Judiciar*, București, str. Artei 5, notând pe cotorul mandatului, pentru abonamentul datorat partida Nr.... Asemenea pentru comande de cărți.